

Türkiye Cumhuriyeti'nin Ulusal Güvenlik Paradigması Üzerine Bir Değerlendirme

Murat ŞENGÖZ*,¹

Araştırma Makalesi

Takvim-i Vekayi
ISSN: 2148-0087

Basım (Published): 30.06.2020
Kabul (Acceptance): 09.06.2020
Gönderi (Submitting): 28.04.2020

Cilt (Vol): 8
No (Issue): 1
Sayfa (Pages): 1-71

Adres:
¹Milli Savunma Bakanlığı, Ankara,
Türkiye

*Sorumlu Yazar (Corresponding);
E-mail:
muratsengoz74@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Ulusal
Güvenlik, Dış Politika,
Sosyopolitik, Jeostratejik,
Jeopolitik.

TELHİS (ÖZ)

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde güvenlik paradigmasının bileşenleri, her alanda hâkimiyetini artıran küreselleşmenin etkileri, ülke sınırlarının muğlaklaşması, güvenliği tehdit eden unsurların hemen hepsinin sınırları aşması ve tüm dünya uygarlığını tehdit etmesi bağlamında farklılaşmıştır. Günümüzde küreselleşmenin, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeleri etkisiyle bir taraftan medeniyetler izomorflaşarak aynileşmekte, diğer taraftan da dünya uygarlığı ile entegre olmayı başaramayan, çağın gereklerini yerine getirmeyen kimi ülkeler marjinalleşerek dışlanmaktadır. Ne yazık ki marjinalleşen ve demokratik değerlerden uzaklaşan bu devletler daha da içine kapalı, güvenliksiz, kaos üreten bir devlet formuna dönüşmektedir. Yine küreselleşmenin bir sonucu olarak üretilen anarşi, terör, fakirlik ve diğer sorunlar sınırları aşmakta ve tüm dünya medeniyetleri tarafından işbirliği ile çözülmesi gereken sorunlar kümesine dönüşmektedir. Bu çalışmada devletin bekası, ulusal güvenlik yönetiminin bir parçası olarak, güvenlik kuramları, tarihi perspektif içerisinde Türkiye'nin güvenlik paradigması, küresel ölçekte güvenlik alanında yaşanan paradigma değişimleri ortaya koyulmuş, güvenlik paradigmasının post modern veçheleri holistik ve aksiyolojik bir bakış açısıyla açıklanmıştır. Bu kapsamda algılanan güvenlik paradigmasının sosyokültürel ve jeopolitik arka planı irdelenmiş ve ulusal güvenliğin boyutları temellendirilmiştir. Türkiye özelinde reel politik ve barış güdülü, tatbik edilebilir bir güvenlik anlayışının nasıl olması gerektiği aksiyolojik olarak yani değer felsefesi normları içerisinde izah edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, barışın tesis, ikame ve idamesine yönelik benimsenmesi gereken temel paradigmaların temellendirilmesine katkı sağlamaktır. Bu çalışmada barış içinde yaşama ve yaşatma ideali, Mareşal Mustafa Kemal Atatürk'ün veciz sözünde ifade ettiği gibi "savaşların eğer zorunlu değilse bir cinayettir" önermesi, çalışmanın omurgasını oluşturmaktadır. Geleceği sezinleyen sır sahibi kâhinler, olsa olsa mitoloji kitaplarının kahramanlarıdır. Ayrıca çalışmada geçmişe dair kesin kanaatler ve geleceğe dair kesin haberler yoktur, Ulusal güvenlikle alakalı görüşler, tarihsel, evrensel ve normatif ilke ve prensiplerle, ulusal güvenliğin veçheleri üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın temel eksenini Gazi Paşa'nın "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi oluşturmaktadır. Bu çalışma zaman şümül bir bakış açısıyla politik olarak hiçbir şahıs ve grup yanlı olarak hedef alınmadan hazırlanmıştır. Yani bu çalışmada ulusal güvenliğin dinamik ve veçheleri, yerleşik yani mevcut alan yargılar ve kurallar yerine, aksiyolojik bir bakış açısı ile insanı ve insana ait değerleri merkeze alan, dürüstlük ve erdemi yücelten bir paradigma ile insan olmanın gereği olarak normatif olarak benimsenmesi beklenen tutum ve eylemler dikkate alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

An Assessment on the National Security Paradigm of the Republic of Turkey

Research Article

ABSTRACT

In this period, the components of the security paradigm have been differentiated in the context of the effects of globalization that has increased its dominance in all areas, the ambiguity of the borders of the country, the transgression of almost all of the elements that threaten security and the threat of the world civilization. Today, with the effect of globalization, developments in communication and information technologies, on the one hand, civilizations become isomorphized and on the other hand, some countries that fail to integrate with the world civilization and do not fulfill the requirements of the era are marginalized and excluded. Unfortunately, these marginalized and democratized states turn into a closed, unsafe, chaos-producing state. Anarchy, terror, poverty, and other problems produced as a result of globalization cross the borders and become a cluster of problems that should be solved by all civilizations of the world. In this study, the state's survival, as part of the national security management, security theories, Turkey's security paradigm in historical perspective, experienced in the field of security on a global scale paradigm shift were laid down, the security paradigm of post-modern aspects are described with holistic and axiological perspective. In this context, sociocultural and geopolitical background of perceived security paradigm has been examined and the dimensions of national security have been based. Turkey in particular and peace-driven realpolitik, it should be how a security concept that can be applied as axiological value in philosophy has tried to explain the norms. The aim of the study is to contribute to the foundation of the basic paradigms that should be adopted for the establishment, substitution, and maintenance of peace. In this study, the ideal of living and living in peace is the backbone of the study, as Marshal Mustafa Kemal Atatürk stated in his terse word 'wars are a murder if it is not necessary'. In this study, a style that could lead the reader to a conclusion in advance and reach a definite judgment was not used. At this point, it should be noted that the mysterious oracles of the future are the heroes of mythology books. In addition, the study does not have certain convictions about the past and no future news. The views on national security have been tried to be explained through historical, universal, and normative principles and aspects, aspects of national security. The main axis of the study is Gazi Pasha's principle of Peace at home and peace in the world'. The article has been prepared from a general point of view with no political or individualistic target. In this study, the dynamic and aspects of national security, instead of established field judgments and rules, instead of an axiological point of view of human and human values centered, honesty and virtue of a paradigm that is expected to be adopted as a requirement to be adopted as a normative attitude and actions has been tried to explain.

KEYWORDS

National Security, Foreign Policy, Sociopolitics, Geostrategic, Geopolitics.

1. Güvenlik Kavramı

Ulusal güvenlik; iç politika kapsamında, kamu düzeninin tesisi, toplum güvenliğinin ve asayişin sağlanması, hukuk düzeninin korunması ile, dış politika kapsamında ise, ülkenin ve ülke insanının uluslararası anlaşmalarla ve evrensel kriterlerle belirlenen hak ve menfaatlerinin korunması ile alakalıdır (Baylis,2016).

Kamu güvenliği bir ülkenin iç asayışı ve güvenliğine atıf yaparken, ulusal güvenlik kavramı daha ziyade dış güvenliği, diğer ülkeler ve uluslararası kurumlarla münasebetler ve uluslararası yükümlülük ve zorunluluklarla alakalıdır. Ulusal güvenlik holistik bir bakış açısıyla sinerji ve artı değer yaratacak şekilde milli güç unsurlarının tamamının aynı potada bir araya getirilmesi ve aynı kazanda pişirilmesi işlemidir. Ulusal güvenlik, bir ülkenin stratejik güvenlik şemsiyesidir, hem bir ülkenin iç asayışı ve güvenliği ile alakalı kamu güvenliğini, hem de uluslararası güvenlik, uluslararası münasebetler ve yükümlülüklerle alakalı hususları içerir (Wolfers, 1952). Özünde milli güç unsurlarının tüm güvenlik parametreleri ve güvenlik enstrümanları ulusal güvenliğin bileşenleridir.

Güvenlik paradigması (Brauch, 2008), İkinci dünya savaşı sonrası hâkim olan iki kutuplu dünya düzeninden, gevşek iki kutuplu dünya sistemine veya bölgesel güçlerin küresel güvenlik politikalarında daha fazla dikkate alınmak zorunda kaldığı bir anlayışa doğru evrilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan iki kutuplu dünya; birinci dünya olarak NATO ve müttefikleri ile ikinci dünya olarak tarif edilen Rusya ve Varşova Paktı arasındaki mücadeleyi tarif etmektedir. İki kutuplu dünya safların ve cephelerin belirgin olması ve çatışma alanlarının ve sorunların öngörülebilir olması bakımından nispeten daha statik bir dünya düzeni tarif etmektedir. İki kutuplu dünya sonrası güvenlik ortamı ise, sınır anlaşmalıklarının, kültürel ve ekonomik çıkar çatışmalarının, iç politik mülahazalarla harmanlandığı bir güvenlik sürecini tarif etmektedir. Bu süreç bileşenleri itibariyle çok daha konjonktürel ve muğlâk bir ilişkiler kümesine atıf yapmaktadır.

Takvim-i Vekayi

İki kutuplu dünya düzeni ziyadesiyle coğrafya ile güç ilişkisini ele alan jeopolitik Saiklerin oluşturduğu bir küresel güç dengesi ve güvenlikçi bir algılamayı tarif etmektedir. Oysaki iki kutuplu dünya sonrası güvenlik ortamı, jeostratejik ve jeopolitik menfaat ilişkilerinin yanı sıra devlet dışı küresel ekonomik ilişkiler yumağı, devlet dışı organizasyonlar tarafından gerçekleştirilen büyük ölçekli eğitim, sosyal ve kültürel projelerle desteklenen çoklu güvenlik ağları ile birbirine bağlanan girift yapılarla kavramlaştırılmaktadır.

İki kutuplu dünya düzenini sona erdiren gelişmeler, Berlin duvarının yıkılması, Sovyetler Birliğinin dağılması sanıldığığının aksine barış ve güvenlik ortamını daha öngörülemez ve istikrarsız bir hale getirmiştir. Bu dönemde silahlı çatışmalar artmış, istikrarsızlık ve istikrarsızlık sonucu oluşan sorunlar sınırlar ötesine ulaşmış, gelişmiş devletler, istikrarsız ve geri kalmış ülkelerden gelen büyük göç ve nüfus hareketleri ile baş etmek zorunda kalmışlardır.

Böylece Dünya savaşlarının ve sonrasındaki perakende harplerin yarattığı sosyal ve psikolojik yıkımın etkilerinin bertaraf edilmesi ve sorunların savaş dışı yöntemlerle çözülmesi veyahut devletlerarasında büyük ölçekli harpler yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Ne de olsa birçok bakımdan geçtiğimiz yüzyılın kısa bir özetini veren ana olaylar çizelgesi, savaşlar, çatışmalar ve krizlerle doludur. Ne var ki günümüzde her ne kadar büyük devletlerarasındaki yıkıcı savaşların önüne geçilmiş olsa da tüm dünyanın gözleri önünde özellikle dünya enerji kaynaklarına ve enerji nakil koridorlarına ev sahipliği yapan coğrafyalarda küçük ölçekli ve düşük yoğunluklu çatışmalar, acımasızca, mütemadiyen ve kahpece devam etmektedir. İçinde bulunduğumuz zaman diliminde tüm insanlık büyük bir ahlaki sınamaya tabii tutulmaktadır. Ne yazık ki, insanlığın bu sınamadan başarıyla geçtiği söyleyebilmek pek mümkün değildir.

Kuşkusuz Hobbes'un dediği gibi, "insan insanın kurdudur". Çünkü günümüz güvenlik dünyasında egemen güçler evlerini temiz tutar ve dünyanın büyük çoğunluğu için fantastik bir yaşamın keyfini sürerken, fakir ve cahil bırakılmış büyük çoğunluk sefalet içinde bir yaşam sürmektedir. Fakirlik bir çaresizlik olarak bütün kötülüklerinin anasıdır. Hukuk felsefesi normlarıyla fakirliğin hüküm sürdüğü coğrafyalarda normatif hukuk kaideleri dahi tatbik

edilemez. Dünya bir kısım insanların ihtirası ve aç gözlülüğünden dolayı küresel bir yıkımın eğiğine doğru ilerlemektedir. Hiroşima ve Nagazaki'de atılan atom bombası büyük bir insanlık trajedisi yaşayan insanlık âlemi ne yazık ki pek de akıllanmış görülmemektedir. Machiavelli “amaca giden her yol mubahtır” derken, elbette bu günlerin ekonomi-politik anlayışı ile her klik sadece kendi ve kendinden saydıkları için müreffeh ve barış içinde bir dünya tahayyül etmektedir. Diğer topraklarda meydana gelen yıkım ve faciaları ise bir aksiyon filmi izler gibi izlemektedir. Birkaç dolar için milyonlarla ifade edilebilecek sayıda insan hiçbir dünya nimeti ile tanışmadan hayata veda etmektedir.

Güvenlik kavramı, uluslararası güvenlik literatüründe temel olarak iki şekilde ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi: devleti merkeze alan devlet odaklı yaklaşım; ikincisi ise uluslararası güvenlik sistemini bir bütün olarak dikkate alan sistematik güvenlik anlayışıdır.

Her iki güvenlik yaklaşımında da devletler, işbirliği içerisinde veya merkeze sadece kendi ulusal güçlerini almak kaydıyla olsun, güvenlik kaygılarını bertaraf etme ve sorunlarını çözmeyi hedeflerler. Devletlerin güvenliğe dair ayrı ayrı ortaya koydukları tavır ve tutumlar uluslararası güvenlik normlarını oluşturur.

Devletler güvenliklerini korumak maksadıyla askeri tedbirler geliştirirler ve askeri tedbirleri de yapılan askeri yatırım ve harcamalar neticesinde bir maliyet gerektirir. Çünkü güvenlik ve güç, maliyeti olan ve bir arada ele alınması gereken bir olgudur. Her bir devletin jeostratejik, jeopolitik, teknolojik, ekonomik, siyasi, sosyokültürel potansiyel ve kabiliyet seviyesi bir diğerinden farklıdır. Dolayısıyla her bir devlet için mevcut güç unsurlarını arzu edilen seviyede muhafaza etmek için ihtiyaç duyulan maliyet ve zorluk derecesi farklıdır.

Bu noktada belirleyici olan bir başka unsur da devletlerin milli menfaatlerinin birbirinden farklı olmasıdır. Var oluşunu sadece öz savunma kapasitesini artırmakla sağlayabileceğini varsayan bir devletin güvenlik ihtiyacı ile varoluşunu topraklarının ötesinde çıkarlarını konsolide etmekle mümkün

kılacağıını varsayan bir devletin ihtiyaçları ve güvenlik algıları birbirinden farklı olacaktır.

Her bir devlet için temel güvenlik gereksiniminin, varlığını muhafaza ettirmek, bir başka ifadeyle hayatta kalmak olduğu ve yöntemsel farklılıklarla birlikte devletlerin ana gayretlerin bu istikamette teksif edildiği ifade edilebilir. Her devlet uluslararası güvenlik sistemi içerisinde varlığını muhafaza ve mevcudiyetini konsolide etme gayreti içindedir.

Bu nedenle elindekini yitirme riski, ele geçirememeye veya kaybetme riski gibi olumsuz durumların uluslararası sistem içinde yer alan her bir oyuncunun varlığını tehdit ettiği varsayılır. Tehdit başka bir oyuncudan kaynaklanabileceği gibi, bölgesel ve küresel ölçekte bir risk de tehdide kaynaklık yapabilir. Bu varsayım uluslararası sistem içinde yer alan her bir oyuncunun yani devletlerin olası bir tehdide karşı koyabilmek maksadıyla; iç çevreleri için bir iç güvenlik sistemi kurmalarını, yakın ve uzak dış çevreleri için de birbirleriyle ilişkili yakın ve küresel güvenlik halkaları oluşturmalarını icap ettirir.

Devletlerin bu istikamette irade göstermeleri esasen ortak güvenlik sistemleri kurulmasına duyulan ihtiyacın da ana sebebidir. Güçlü devletler diğer devletleri ve uluslararası güvenlik ortamını kendi lehlerine şekillendirmek ve oyunu kendi lehlerine sonuç alacak bir şekle evirmek maksadıyla inisiyatif alır ve bu tür girişimlere öncülük ve liderlik yaparlar. Bu noktada devletlerin öncelikleri ve güvenlik halkası seçimleri; güvenlik ve tehdit algılamalarına uygun olarak şekillenir. Uluslararası sistemi şekillendirdiklerini düşünen aktörlerin niyetlerine göre iç ve çevre güvenlik sistemlerine atfedilen anlam da farklı olabilir. Bazı devletler güvenlik mekanizmalarını statükonun korunması üzerine inşa ederken, bazı devletler de; değişimci/revizyonist bir politika izleyerek barış ve güvenlik ortamının ve sınırların lehlerine yeniden dizayn edilmesini hedefleyebilirler (Şengöz, 2019).

Tehdit algılaması her bir devlet ve/veya aktör için farklı olabilir. Bununla beraber ölçüsü ve şiddeti farklı olmakla birlikte güvenlik endişesi tarihsel süreç içerisinde hep var olmuş ve devletlerin iç ve dış politikalarına ve bağlı oldukları güvenlik mekanizmalarına yön vermiştir. Bu anlamda uluslararası güvenlik sisteminin, devletlerin gerçekten güvenlik endişelerini bertaraf ettiğinden ve her

koşula göre tehdit kavramının objektif ve doğru olarak tarif edildiğinden söz etmek mümkün olamaz. Çünkü güvenlik anlayışları hem gerçekten güvenliğe ihtiyaç duyan devletler için normatif bir zorunluluk iken, güçlü aktörler için revizyonist siyasetlerinin realize edilme sürecinde stratejik bir enstrümandır. Bu noktada tüm devletler için her birinin güvenlik endişelerine çözüm getiren ve her bir devlet için salt güvenliği pekiştiren genel kurallardan bahsedebilmek mümkün değildir. Yaşamsal bir zorunluluk olarak güvenlik, esasen her bir kademedeki endişeler bütünü olmakla birlikte, bakış açısı ve başlangıç noktasına göre fonksiyonu değişen esnek bir kavramdır.

Güvenlik stratejileri, ülkelerin sistemik olarak kendi varlıklarını sürdürme ve geliştirme çabalarını tarif eder, bu kapsamda hasmın veya rakiplerin yani bir yönüyle ülkenin özvarlığını tehdit eden unsurların bertaraf edilmesine yönelik olarak benimsenen metodolojiyi ifade etmektedir. Strateji bu yönüyle ülkelerin varlıklarını devam ettirebilmeleri ve çevrelerine uyum sağlayabilmeleri için ihtiyaç duyduğu yöntemleri içerir (Dedeoğlu, 2008).

Güvenlik, tehditlerin bertaraf edilerek, tehdidin bileşenlerine gerekli karşı tedbirlerin alınması ve hamlelerin yapılması suretiyle etkisizleştirilmesi ve güvenli halin mümkün kılınmasını ifade eder (Brauch, 2008). Bir şeyin olgu olarak tehdit olabilmesi için, henüz gerçekleşmemiş veya harekete geçmiş bir eylem veya olgu olmasından ziyade, devletlerin varlıkları ve çıkarlarına yönelik olmaları yeterlidir.

Günümüzde güvenlik; sistem, devlet, toplum ve bireysel ölçekte ele alınmaktadır. Güvenlik yaklaşımların çapı bölgesel ve küresel alana doğru genişlemiştir. Güvenliğin her üç analiz birimi de, karşılıklı olarak ve uluslararası sistemin güvenliği ile simbiyotik ilişki içindedir.

Coğrafi ya da işlevsel alt sistemler aynı anda; bölgelerin, devletlerin, toplumun, toplumsal alt grupların ve bireylerin güvenliği ile iki yönlü bir ilişki içindedir.

Günümüzde tehditlerin konu, kapsam ve amaç bakımından çeşitliliğinin artması neticesinde, güvenliğin kapsam ve boyutunun genişlemesi, ittifaklar ile bölgesel ve küresel işbirliklerinin artması, askeri harekâtların çok uluslu bir hale gelmesi, sorunların çözümü için askeri ve diplomatik yöntemlerin bir

arada kullanılma zorunluluğu, kitle imha silahlarının bir tehdit olarak varlığını artırması, nükleer silahlar, uzayın harekât bölgesine dâhil olması, haber alma-gözetleme sistemlerinde meydana gelen gelişim, güvenlik stratejilerinin mahiyetini belirlemektedir. Burada asıl konu, sahip olunan imkân ve kabiliyetler ile hasma karşı oluşan nispi üstünlük veya zayıflıktır. Bu noktada güç potansiyeli ile birlikte, gücü harekete geçirme yeteneği arasında da bir ilişki söz konusudur. Güvenlik stratejileri burada devreye girer. ABD Savunma Bakanlığının 2005 tarihli Askeri ve İlişkili Terimler Sözlüğüne göre güvenlik stratejileri; ulusal güvenliğe katkıda bulunan hedeflere ulaşmak için ulusal güç araçlarını (diplomatik, ekonomik, askeri ve bilgi amaçlı) geliştirme, uygulama ve koordine etme sanatı ve bilimidir. Ayrıca ulusal strateji veya büyük strateji olarak da adlandırılır... Belli başlı güvenlik stratejileri; barışçıl, çatışmacı ve savaş stratejileri olarak üçe ayrılmaktadır (Dictionary of Military and Associated Terms, 2005).

Barışçıl güvenlik stratejileri; çatışmaya varmayan yöntemleri içermektedir. Barışçı stratejilerde; kuvvet kullanma ve kullanmaya teşebbüs olgusu ve gücün her türlüüne yönelik hatırlatmalar olmakla birlikte, sorunun çözümünde askeri yöntemler dışındaki seçeneklere güçlü atıf yapılır. Barışçıl güvenlik stratejileri diplomatik yöntemler bağlamında; müzakere, uzlaşma ve arabuluculuk gibi olumlu ve oldubittiye getirme, müzakereye öngörülmemiş tarafların katılması gibi olumsuz yöntemleri içermektedir (Şengöz, 2020a).

Barışçıl güvenlik stratejileri ekonomik yöntemler bağlamında ise; dış destekli fonlama ve doğrudan yardımlar marifetiyle ekonomik çıkar sağlama, bölgesel çapta ekonomik işbirliği ve ortaklıkların tesis edilmesi gibi teşvik yöntemleri ile boykot, ambargo ve abluka gibi yaptırımlar yer almaktadır.

Çatışmacı güvenlik stratejileri; muhaliflerin ve azınlıkların kışkırtılması, potansiyel sorunların tahrik edilerek krize dönüştürülmesi, mevcut yönetimlerin; iyi yönetim, demokrasi ve şeffaflık kriterlerinden uzaklaştırılması, ordunun veya bir grubun teşvik edilerek anayasal düzenin kısmi veya tam olarak askıya alınması gibi savaşa varmayan sıcak yöntemleri içermektedir. Askeri yöntemler bağlamında ise, sınır hatlarında müttefiklerle veya müttefiksiz haberli veya habersiz ani tatbikatlar stratejinin bir parçasıdır.

Güvenlik stratejileri, güvenlik algılamaları neticesinde üretilen hareket tarzlarıdır. Tehdidin kendisinin ve çevrenin nasıl algılandığı, güç mukayesesi neticesinde elde edilen sonuçlar ve niyetler stratejilerin oluşturulmasına temel girdi sağlar.

Bu çalışmada güvenlik paradigmasının evrimi soğuk savaş döneminden itibaren, güvenlik kavramı, soğuk savaş dönemi ve soğuk savaş dönemi sonrası güvenlik yaklaşımları başlıkları altında incelenecektir. Böylece, yakın tarihi arka planıyla günümüz güvenlik paradigmasının dinamikleri izah edilmeye çalışılacaktır.

Bu çalışmada güvenlik paradigmaları tarihsel süreç içerisinde, siyaset felsefesi ve uluslararası ilişkiler disiplinlerinden istifade ile ontolojik ve epistemolojik bir bakış açısıyla izah edilmeye çalışılmıştır. Süreç içerisinde güvenlik kavramının içeriği doldurularak, bileşenleri, kapsamı ve boyutları sistematikleştirmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda özetle; güvenlik ve güvenliğe dair kavramlar, soğuk savaş dönemi; realist ve neo-realist güvenlik anlayışları, liberal ve Marksist kuramların güvenlik anlayışı, soğuk savaş dönemi sonrası; eleştirel, post modern, feminist, konstrüktivist kuramları, Kopenhag ve Aberystwyth Okulu güvenlik anlayışları incelenecektir.

1.1. Soğuk Savaş ve Yumuşama Dönemi

Soğuk savaş dönemi; Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Sovyetler Birliği ve müttefikleri arasında gerçekleşen iki kutuplu dünya düzenini tasvir eder. ABD ve müttefiklerinin içinde yer aldığı birinci bloğa Batı Bloğu denir. Sovyetler Birliği ve müttefikleri ikinci bloğu (doğu bloğu) oluşturmuştur. Bu dönemde her iki bloğa da üye olmayan ülkeler üçüncü dünya ülkeleri olarak adlandırılmıştır.

Soğuk savaş döneminde ontolojik olarak, güvenliğin temel bileşeni olarak devlet merkeze alınmıştır. Devletlerin bekası askeri güce ve ulusal güvenliklerinin konsolide edilmesine dayandırılmıştır. Bu dönemin özelliği, iki kutuplu sistemin belirleyici aktörleri olan Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliğinin egemen, statükocu ve nükleer pratiğini açık bir şekilde betimleyen klasik güvenlik anlayışıdır. İki kutuplu döneme damgasını vuran hâkim görüşler realizm ve neo-realizm düşünceleri etrafında şekillenmiştir.

Yumuşama dönemiyle birlikte liberal ve neo-Marksist ekoller tarafından klasik soğuk savaş dönemi teorileri eleştirilmiş ve zemini genişletilmiştir.

İki kutuplu güvenlik dünyasının ilgilendiği temel konu; süper güçler arasındaki askeri rekabet ve bu rekabetin konvansiyonel alanından ziyade nükleer alanı olmuştur. İki kutuplu güvenlik dünyası anlayışında uluslararası güvenliği tehdit eden sosyo-ekonomik eşitsizlikler ve kötü yönetimler, sınır aşan güvenlik tehditleri gündeme gelmemiştir.

İki kutuplu güvenlik anlayışı Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki çatışmasızlık halinin devam etmesine yönelik dar anlayışa o kadar odaklanmıştı ki, NATO ve Varşova Paktı haricindeki ülkeler, 3. Dünya ülkesi olarak nitelendirilmiş, güvenlik paradigmasının dışına itilmiş ve 3. Dünya ülkesi odaklı veya istikametli tehditler de dışlanmıştı.

Uluslararası sistemin güçlünün koşulsuz üstünlüğünü betimleyen anarşik yapısı çerçevesinde realize edilen, analiz birimi devlet olan ve askerî gücü öncelikleyen sert güvenlik anlayışı, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve küreselleşmenin etkisiyle soğuk savaş'ın sona ermesiyle birlikte yavaş yavaş terk edilmiştir.

1.1.1. Realist Güvenlik Anlayışı

Soğuk savaş dönemini betimleyen iki temel teori Realist ve Neo-Realist güvenlik teorileridir. Realist güvenlik teorisi, güvenlik ve güvenliğe dair kavramları pragmatik bir şekilde ve gözlemlendiği haliyle anlamlandıran ve ifade eden bir yaklaşımdır. Realist teori, güvenliğin bileşenlerini idealist, aksiyolojik ve normatif yaklaşımlardan bağımız yalın ve çıkar merkezli bir biçimde ele almıştır.

Realist Güvenlik teorisi beş varsayıma dayanmaktadır (Buzan, 2008). Bunlar:

- Temel aktör ve subye olarak devletlerin güvenlik paradigmasının merkezine konulması,
- Egemen devletlerden oluşan uluslararası sistemin belirsizlik durumu üzerine dayanan anarşik bir yapıya ve bir nevi orman kanunlarına sahip olması,

Takvim-i Vekayi

- Bu anarşik düzende devletlerin, çıkar çatışmaları neticesinde ve amaçlarını tahakkuk ettirmek için güce dayanması, işbirliği yapması ve çıkar çatışmalarına girmesi,

- Devletlerarasında bir uyumdan bahsedilememesi, devletlerarasında diğer devletlerin gücünün sınırı olan menfaatlerin söz konusu olması, devletlerin çıkarlarını her zaman maksimize etmek durumunda olması,

- Savaşların devletlerin iç ve dış siyasetinin bir parçası olması durumu varsayımlarıdır.

Realizm (Balcı, 2015), devletlerin de insan doğası gibi; çıkarıcı, menfaatçi, hırslı, güç tutkunu olduğunu varsayar. Bu sebeple realist teoriye göre; uluslararası sistemde gücün elde edilmesi için sürekli bir mücadele hali hâkimdir. Bu belirsizlik ortamında devletler, gücü toplamayı ve gücü ulusal çıkarları için kullanmayı hedeflerler. Devletler menfaatlerini konsolide etmek için askeri güce ihtiyaç duyarlar. Askeri güç ise bu manada insan gücü, ticaret, ekonomi, diğer tüm güç elemanlarına nispeten en belirleyici olanıdır. Burada elbette mutlak bir güçten bahsedilmez.

Realist teoriye göre güç görecelidir. Güç dengesi paradigması; mevcutların muhafaza edilmesi anlamında sürekli bir güvenlik arayışı içinde olma halini ifade eder. Bu durumu Makyavel (Machieveli, 1994); Prens adlı çalışmasında savaş ve barış durumunu sürekli bir birliktelik olarak açıklamıştır. Ona göre devletler ya savaş halindedir ya da savaşa hazırlanmaktadır. Platona göre ise dünyada barış değildir, aksine dünyada sürekli bir harp ortamı hâkimdir. Morgenthau sürekli savaş halinin devam etmesine gerekçe olarak, uluslararası sistemin anarşik yapısının neden olduğunu ileri sürmektedir.

Realist teoriye göre uluslararası sistemin anarşik yapısı devletlerin askeri anlamda güçlü olmaları kadar, ekonomik hâkimiyetleri ve pazar üstünlüklerinin de askeri güçlerini destekleyecek temel değerlerden olduğunu iddia eder. Bu döneme nispi güç mukayeseleri neticesinde ortaya çıkan güç dengesi kavramı damga vurmuştur. Güç dengesi kavramı özünde etkinliklerin mukayesesi neticesinde istikrarı muhafaza etmeyi öncelikleyen bir dış siyaseti tarif eder. Bu durum devletlerin bir yandan nispi güç üstünlüklerini artırırken

veya dengelerken, diğ er yandan baş ka devletler için istemeden tehdit oluşturmaları ve bu nedenle iki veya çok taraflı bir şekilde uluslararası güvenlik sisteminde sürekli bir güçlenme ç abasının devam ederek, devletlerin askeri kapasitelerini artırma gayreti içinde olma hallerini ifade eder. Bunun nedeni, devletlerin tehdit ve potansiyel tehdit algılamalarıdır. Literatürde bu duruma güvenlik dilemması denir (Martin, 2000).

Realist görüş e göre devletlerarasında sürekli ve kalıcı bir güç dengesi oluşabilmesi mümkün değildir. Bu durum ittifaklar neticesinde oluşmuş güç odakları için de bu şekildedir. Güç dengesi dinamik ve sürekli evrilen bir kavramdır. Kalıcı bir güçler dengesine ulaşabilmek mümkün değildir. Realist görüş e göre, güç yapılanması tehdit odaklı bir yaklaşımla savunmaya dayalı veya tehdit algısının dışında sürekli bir güçlenme temayülü gösterilmesi şeklinde saldırgan bir tutum sergilenebilir. Çünkü realist düşünceye göre, uluslararası güvenlik ortamının anarşik yapısı sadece güçlü olanların hayatta kalabileceği, daha güçlü olanların da değişimci bir yaklaşımla gelişerek hayat sahasını genişletebileceği varsayımlarına dayandırılmıştır. Bu yönüyle realist teorinin, kapitalizm ve evrim teorisinden etkilendiği de ifade edilebilir.

1.1.2. Neo-Realist Güvenlik Anlayışı

Neo-realist güvenlik anlayışı, realist güvenlik anlayışı gibi devletlerin çıkarlarını tahakkuk ettirmek maksadıyla rasyonel davrandığı ve uluslararası ortamın anarşik bir yapıya sahip olduğu varsayımına dayandırılmıştır. Bununla birlikte neo-realist teori güvenlik yaklaşımlarının merkezine sadece devleti değil, devletlerin diğ er devletlerle geliştirdiği işbirliği ve ittifakları da yerleştirmiştir.

Neo-realist güvenlik kuramına göre, devletlerin tehdit algılamalarını, askeri harcamalarını, diğ er devletlerle ilişkilerini ve işbirliklerini belirleyen esas etmen uluslararası güvenlik ortamıdır. Neo-realist güvenlik yaklaşımı, güvenlik politikalarının üretilmesinde uluslararası güvenlik ortamını dikkate alan, bütüncül ve ittifaklarla nispi üstünlüklerin oluşturulmasını hedefleyen bir yaklaşımı benimsemiştir. Neo-realist teoriye göre, iç, yakın ve uzak çevre halkaları arasında bir önceliklendirme yapılmasından ziyade her birinin bir diğ erinden bağımsız düşünülmemesi ve bir arada ele alınması gerektiğini

savunur. Neo-realistler güvenlik politikalarını belirlerken durumsallık teorisinden etkilenmişlerdir. Satranç oyununda nasıl bir piyon uygun mevki elde edince bir vezirin imkân ve kabiliyetine sahip olursa, uluslararası güvenlik ortamının da iyi okunarak, güç dengelemesinin yapılmasında doğru işbirliği ve hamlelerin yapılmamasının önemine dikkat çekilir.

Neo Realist kuramcılar (Kolasi, 2013), gücün ana bileşeni olarak askeri gücü kabul etmekle beraber, askeri gücün yanına ekonomik gücü de eklemişlerdir. Gücün finansmanı ve devamlılığın sağlanması için ekonomik gücün tartışmasız öneme sahip olduğunu belirterek, askeri güç ve ekonomik hedefler arasındaki stratejik bağlantıya dikkat çekerek realist kuramı zenginleştirmişlerdir.

Neo Realistler yöntem açısından, eklektik, yapısalcı bir bakış açısına sahiptir. Neo-realist teori, sosyal bilimlerdeki durumsallık ve davranışsal teoriden etkilenmiş, yapısalcı bir bakış açısıyla uluslararası sistemin anarşik yapısını açıklamaya çalışmıştır. Realist kuramın uluslararası sistemi sadece devlet eksenli ve devletlerarası bir süreç olarak ele almasına rağmen, neo-realist yaklaşım toptancı yaklaşımı terk ederek devletlerarasındaki ilişkileri, ilişki özelinde ele alır, sonuçlara odaklanmaktan ziyade süreci yapısalcı bir bakış açısıyla hem amaç-araç, hem de sebep-sonuç bağlamında değerlendirir.

1.1.3. Liberal Kuramların Güvenlik Anlayışı

Liberal teori; insanın doğasının iyi tarafına atıf yaparak, bireyi merkeze alan, işbirliği ve dayanışmayı vurgulayan bir kuramdır. Kuram devleti, vatandaşının güvenliğinin sağlanması ve özgürlüğünün korunmasında temel sorumlu makam olarak tarif eder. Kuram, birey ve devlete ilave olarak, bireyle ilişkisi bağlamında; uluslararası örgütler, çokuluslu şirketler, sivil toplum kuruluşlarını da analiz birimi olarak incelemektedir.

Liberal teori realist teoriden, güç ve gücün bileşenlerinin tasviri konusunda ayrılmaktadır. Realist teoriye göre, güç dengesinin muhafazası ve nispi güç mukayesesi mülahazaları güvenlik yaklaşımlarının benimsenmesinde temel etmen iken, liberal teori gerçeklerden ziyade, gerçeklerin izdüşümü olarak kabul edilebilecek düşünceler ve algılarla ilgili bilgileri merkez eksenine almaktadır.

Liberal teori, devletlerarasındaki çatışma ve uluslararası güvenlik sistemindeki anarşik durumun, sadece devletlerin çıkarıcı ve fırsatçı olmalarından değil, yaratılan kötümser güvenlik algılamasından kaynaklandığını ileri sürmektedir.

Liberal teori (Keohane ve Nye, 1987), uluslararası güvenlik sisteminin anarşik algısının ve devletlerarasındaki güvensizliğin doğal bir sonuç olmadığını, yaratılmış gerçekliğin mutlak gerçeklikten farklı ve daha iyimser olduğunu, karşılaşılan sorunun sistematik bir hata olduğunu iddia etmişlerdir. Teori, algıların düzeltilebilmesi için uluslararası güvenlik sisteminin izdüşümünün çıkarılardan ziyade ortak faydalardan hareketle belirlenmesi için müşterek bir tartışma zemini oluşturulabilmesinin gerektiğini vurgulamaktadır.

Liberal teori, devletlerin de insanlar gibi her zaman rasyonel davranmadığını, güvenlik hakkındaki varsayımların rasyonalite üzerine inşa edilmesinin sonuçları itibariyle mutlak çıkar ve güvenlik paradoksunu oluşturduğunu ifade eder. Liberal teori, çatışmaların ötelenerek, kazanımların önceliklendirilmesi neticesinde, mutlak çıkar ve güvenlik paradoksundan sıyrılabilmenin mümkün olabileceğini iddia etmektedir. Liberal teori mutlak rasyonelliği de reddeder. Mutlak rasyonelitenin reddedilmesi ile uluslararası güvenlik sisteminin çatışma zemini hazırlayan basık ve çarpık yapısının, uluslararası örgütler ve devletlerarası işbirlikleriyle ikame edilebileceğini varsayar. Liberal teori, çatışmaya varmadan önce sorunların ele alınacağı, uluslararası kontrol mekanizmaları, yargı sistemlerinin oluşturulmasını ve tüm devletler tarafından aynı şekilde anlaşılan güvenlik normlarının inşasının gerekliliğine inanır.

Liberal güvenlik kuramı; Kötüyle mücadele etmek için diğer devletlerle işbirliği geliştirilmesini, güvenli bir sistem olarak; birey, devlet ve kolektif güvenlik anlayışı olarak ele alınması gerektiğini ileri sürmektedir.

Liberal kurama göre; bireylerin, toplamında toplumların, devletlerin ve uluslararası sistemin güvenliklerinin muhafazasında esas aktör olarak devlet ele alınmaktadır.

Liberal teorinin realist teoriden en önemli farklarından biri de, realist teorinin mutlaka bir tarafın galip geleceği savından hareket eden sıfır toplamlı mücadele kavramını değiştirerek, tarafların tamamının menfaatlerini konsolide edebilecekleri, birinin kazancının mutlak manada diğerinin kaybı olmayacağı mutlak kazanç anlayışını benimsemiş olmasıdır. Bu anlayış devletlerarasında işbirliğini teşvik etmekte, uluslararası teşkilat ve örgütlere güçlü atıf yaparak, kolektif güvenlik anlayışını vurgulamaktadır. Liberal teori bu yönüyle güvenlik anlamında kurumsallaşma, şeffaflık, iyi yönetim ve demokratik kuruluşların güçlendirilmesinin sağlanabileceğini iddia etmektedir.

Liberal kuramlar kapsamında fonksiyonalizm, plüralizm, trans nasyonalizm kuramları ele alınmaktadır.

Fonksiyonalizm (Sandıklı ve Emeklier, 2012), güvenlik çalışmalarını bütünleşme ekseninde ele almaktadır. Fonksiyonalizme göre, devletlerin kuracakları uluslararası mekanizmaların güvenliğin sağlanmasına yönelik çabaları artıracığı, yanlış anlamaları azaltacağı, teknik konuların siyasi baskı olmaksızın ele alınabileceği, iyi çalışan fonksiyonel uluslararası örgütler marifetiyle devletlerarası ilişkilerin birbirleriyle irtibatlı, menfaatleri örtüşen yapılara dönüşeceği ve karmaşık/çok yönlü ilişkiler yumağı sayesinde uluslararası güvenlik sisteminin anarşik yapısının sona erdirileceği iddia edilmektedir. Almanya ve Fransa gibi yıllar boyunca birbirlerini tehdit olarak algılayan ve çok defa aralarında çatışma yaşayan iki devletin Avrupa Birliği çatısı altında ve ortak faydaları çerçevesinde işbirliği içine girmeleri tam da fonksiyonalist kuramın pratiğini ortaya koymaktadır. Elbette bu noktada reel-politik ve geo-stratejik enstrümanlar da kritik bir konuma sahiptir.

Neo-fonksiyonalizm ise (Sandıklı ve Emeklier, 2012), devletlerin kendi aralarındaki mevcut işbirliğinin doğal olarak yeni işbirliklikleri oluşturacağı, oluşturulan işbirliklikleri neticesinde uluslararası güvenlik sisteminde farklı kümeler oluşacağı, her bir küme devletin bir diğeriyle doğrudan veya dolaylı etkileşim içine gireceği ve böylece ilişki ve işbirlikleri ağıyla güvenlin kök salacağı ve güçleneceği ifade edilmektedir.

Plüralist kuram (Sandıklı ve Emeklier, 2012), güvenlik yönetimi literatürüne 1970'li yıllarda dünyayı sarsan enerji/petrol krizi etkisiyle

girmiştir. Nitekim petrol krizi akabinde iletişimi bilgi ve teknoloji dünyasında yaşanan gelişmelere bağlı olarak güvenlik algılamalarının da nispeten artan bir ölçekte küreselleşmesiyle plüralist kuram trans nasyonalist kuramların arka planı ve alt yapısını oluşturmuştur.

Liberal plüralist ve trans nasyonalist yaklaşımlar uluslararası güvenlik sistemini analiz birimi olarak devlet bazında değil bütüncül bir yaklaşımla devletler bazında ele almaktadır. Bu anlamda her iki yaklaşımın da küreselleşme sürecinden ziyadesiyle etkilendiği ifade edilebilir. Kurama göre uluslararası güvenlik sistemi, küreselleşmenin etkisiyle dinamik, sorunların salt devletler tarafından çözüm üretilemeyecek kadar karmaşıktır. Bu nedenle kuram, aktörleri itibariyle çoklu, sorunların zeminleri bakımından ekonomik, enerji, eğitim, sağlık, göç, ticari, mali, kültürel, çevresel, bilimsel ve teknolojik gibi çeşitli oldukları varsayımıyla devlet dışı aktörlere duyulan ihtiyaca atıf yapmaktadır.

Her iki kurama göre de, güç sadece askeri güç anlamında ele alınmaz. Askeri, ekonomik ve siyasi güç alanları sert gücün; siyasi-demokratik kurumlar ve topluma dair varlıklar ise yumuşak gücün bileşenlerini meydana getirir. Liberal teori özetle, faydacı bir yaklaşımı benimser. Kurumsallaşma, şeffaflık, tartışma zemininin oluşturulması, ortak menfaatler, küreselleşme, iyi yönetim ve iyi niyetli işbirliğinin oluşturacağı bir uluslararası güvenlik sistemini tarif eder.

1.1.4. Neo-Marksist Güvenlik Anlayışı

Neo-Marksist güvenlik anlayışı, uluslararası sistemi ele alış şekliyle diğerlerinden ayrılır. Kurama göre, uluslararası güvenlik sisteminde zayıf olanın güçlüye tek taraflı ve güçlü lehine bir bağımlılığı vardır. Bu nedenle kuram güvenliği bağımlılık modeliyle açıklamaktadır.

Neo-Marksist güvenlik anlayışı (Birdişli, 2017), uluslararası güvenlik sistemini ekonomi temelli ve güçlünün zayıfı sömürdüğü, sınıflar arası çatışma ve paylaşımındaki eşitsizliğin çatışmalara kaynaklık ettiği, sistemin varlığının gelişmiş ve güçlü ülkeler lehine faydalar sağlayan, sistemin kendisinin zayıfların güçlenmesine müsaade etmeyen bir yapıya sahip olduğunu ifade

eder. Uluslararası sistemin bu haliyle bir güvensizlik sarmalına neden olduğunu iddia eder. Kuram bu yönüyle liberal kuramın görüşlerini reddeder.

Marksist teori (Küçük, 2015)., analiz birimi olarak toplumsal sınıfları ele almış ve güvenliği sınıf mücadelesi ve eşitsizlikler ekseninde açıklamıştır. Ancak neo-Marksist teori, analiz birimi olarak az gelişmiş devletleri ele almış, güvenlik olgusu az gelişmiş devletlerle yayılmacı devletlerarasındaki küresel ölçekte yaşanan emperyalist mücadele ekseninde kapitalizmin yıkıcı etkisinin bertaraf edilmesini güvenliğin muhafazasının ilk şartı olarak ilan etmiştir.

Kurama göre, dünyada küresel ölçekte sanayileşmiş ve emperyalist devletlerle, az gelişmiş devletlerarasında, tek yönlü ve güçlü devletler lehine bir ilişki bulunmaktadır. Kurama göre, bu iki grup devlet kümesi arasındaki gelişmişlik ve refah seviyesi farkı her geçen zaman biraz daha açılmaktadır. Öyle ki bu durum artık merkez kuşak olarak ifade edilen gelişmiş ülkelerin güvenliğini tehdit eder hale gelmektedir.

Kurama göre sermaye sürekli olarak az gelişmiş ülkelere doğru akmakta, az gelişmiş ülkeler tüketim toplumu haline gelirken gelişmiş ülkelere olan bağımlılıkları artmaktadır.

Kuram devletlerin gelişmişlik düzeylerini ve geri kalmalarının sebeplerini, içsel dinamiklerle birlikte, uluslararası sistemin çarpık ve basık kurgusuyla açıklamaktadır.

Neo-Marksist teoriye göre gelişmiş devletlerin güvenliklerini ikameleri, mevcut çarpık düzen nedeniyle az gelişmiş ülkelerin güvensizliğini artırmakta ve bu güvensiz ortam da gelişmiş ülkelerin güvenliğini tehdit etmektedir.

Kuram merkez ve çevre kuşak devletlerarasındaki gerilimi ortaya koyarken, bir yönüyle de klasik realist güvenlik paradigmasının anarşik düzenini hatırlatmaktadır.

Ancak, burada zikredilen ve uluslararası güvenlik sistemini betimleyen sürekli gerginlik hali tek yönlü ve bağımlı bir ilişki içindedir. Oysaki realist teoriye göre anarşik güvenlik ortamı çok yönlü ve karmaşıktır.

Neo-Marksist kuram; güvenlik paradigmasının merkezine devletleri yerleştirmiş, devletleri, toplumsal sınıfları, gelişmiş devletlerle ilişki yönleri ve

kapitalist sistem ışığında inceleyerek eleştirmiştir. Böylece neo-Marksist kuram, güvenliği salt güvenlik olarak ele almamış, interdisipliner ve eklektik bir biçimde toplumsal yaşam kalitesi, adil paylaşım ve ekonomik gelişmişlikle birlikte incelemiştir. Bu yönüyle Neo-Marksist kuram; eleştirel güvenlik yaklaşımlarının oluşmasına hizmet etmiştir.

Bağımlılık Okulu, Neo-Marksist eksenli bakış açısı ile uluslararası güvenlik sorunsalının az gelişmiş ve çok gelişmiş ülkeler arasındaki paradokstan kaynaklandığını savunmaktadırlar. Bunun için ülkelerde halka rağmen aşırı zenginleşen ve gücü mutlak bir şekilde elinde tutan yönetimlere karşı tek bir mücadele şeklinin kaçınılmaz olarak devrim olduğunda birleşmektedirler.

Diğer taraftan ekolün nispeten yumuşak bir kolu, az ve çok gelişmişlik, aşırı refah ve sefalet arasındaki paradoksun meydana getirdiği sosyolojik sorunların devrimle çözülmesinin başka sorunsal meydana getireceği, hâkim çevrenin değişmekle beraber, ezilen ve paylaşımından hakça pay alamayan kesimin yine değişmeyeceğini savunmaktadır.

Bu sebeple bu ekol, sorunsalın uluslararası bir bakış açısıyla, gelişmiş ülkelerin katkı ve çabaları ile uluslararası ekonomik sistemde yapılacak köklü değişimlerle aşılabileceğini düşünmektedirler. Dolayısıyla kuram içinde aynı zamanda devrimci ve evrimci (iyileştirici) bir karakter taşımaktadır.

1.2. Soğuk Savaş Sonrası

Teknoloji, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, devletlerin siyasi sınırlarının geçirgenliğinin artması olarak tarif edebileceğimiz küreselleşme süreci ve Berlin Duvarının yıkılmasıyla birlikte Soğuk Savaş döneminin sona erdiği, çok kutuplu bir uluslararası güvenlik sistemine geçildiği düşünülmüştü. Çok kutuplu uluslararası güvenlik sistemi, uluslararası teşkilatların ve mekanizmaların güvenliğinin tesisi ve idamesinde daha fazla rol alacağı tezi üzerine inşa edilmişti. Bu ise daha fazla barış anlamına geliyordu. Güvenlik uzmanları nezdinde genel kanı büyük güçler arasında, konvansiyonel sıcak çatışmaların gerçekleşmeyeceği istikametindeydi.

Güvenliğin iç ve dış sınırları arasındaki ayırım çizgisinin belirsizleşmesi, güvenliğin bir iç politik malzemesi olarak da kullanılması sonucunu da doğurmuştur. Buna paralel olarak polis ve askeri güç arasındaki ayırım da muğlâklaşmıştır. Bu kapsamda, güvenlik anlayışı devleti sadece ülke sınırları içinde değil, sınır ötesinde de askeri yöntemlere ilave hatta askeri yöntemlerden ziyade, suçla mücadeleye ve polisiye yöntemlere doğru evirilmiştir. Bu da askeri yapıların polisiye yöntemlere adapte olmasını zorunlu kılmıştır. Bu kapsamda, günümüzde güvenlik anlayışının hem iç hem de dış tehdit odaklarına karşı askeri yöntemlerle birlikte, polisiye başta olmak üzere kapsamlı mücadele yöntemlerini benimsemeye doğru yöneldiğini söyleyebilmek mümkündür.

Soğuk Savaş döneminde güvenlik, dar anlamda sadece askerî strateji çerçevesinde ele alınmaktaydı. Bununla birlikte, soğuk savaş döneminde güvenliğin bileşenleri arasında yer almayan birçok konu, günümüzde güvenliğin bileşenleri arasında yer almaya başlamıştır. Güvenlik kavramı, tehdit algılamalarının da evrilmesiyle birlikte, çözümü anlamında sadece askeri yöntemlerle mümkün olamamaktadır. Günümüzde güvenlik daha ziyade, geleneksel güvenlik anlayışının dış tehdit ve rakip devlet algılamasından ayrılarak, aynı zamanda devlet dışı aktörlere yönelmektedir.

Günümüzde güvenlik anlayışı tehdidin niteliği itibariyle, giderek ulus aşırı bir nitelik kazanmakta ve aktörlerin nicel olarak artması ve nitel olarak değişik karakterler arz etmesi sebebiyle, devletlerin uluslararası işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Günümüzde güvenlik kavramı, çatışma ve sorunların çözümünde ve barışın tesis edilmesinde, askeri yöntemlere ilave olarak kapsamlı bir şekilde; ekonomik kalkınma, ortalama yaşam seviyesinin artırılması gibi askerî olmayan yaklaşımlar, spesifik sorun alanlarında fonksiyonel işbirliği, ekonomik ve güvenlik anlamında çoklu entegrasyon gibi güvenliğin askeri boyutunun dışındaki geleneksel olmayan güvenlik bileşenleri de bir takım stratejilerin oluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

Ancak soğuk savaş sonrası yapılan bu öngörünün ne kadarının gerçekleştiği tartışma konusudur. Çünkü soğuk savaş döneminin bitmesinin hemen arkasında birçok bölgesel çatışma ve nihayet 11 Eylül saldırıları neticesinde de uluslararası ilişkilerin güvenlik dinamiklerini, mevcut ittifak

sistemini, tehdit algılamalarını ve güvenliğin bileşenlerini derinden değiştiren gelişmeler yaşanmıştır.

Bu dönemde realist güvenlik kuramcılarının tarif ettiği anarşik ortamı hatırlatan, güvensizlik ve belirsizlik ortamını çağrıştıran, ittifak ve tehdit tanımlarının yeniden yapılmasına ihtiyaç duyulduğu, dinamik bir uluslararası güvenlik sistemi meydana gelmiştir.

Bu döneme güvenlik paradigma ve politikalarında çeşitlilik ve öngörülemezlik damgasını vurmuştur. Dolayısıyla soğuk savaş ve geçiş dönemine dair güvenlik kuramları, tehdit ve risklerin kapsam ve boyutunun genişlemesi ve derinleşmesi, analiz biriminin devlet eksenli politikalardan küresel sistemi de bünyesine alan bir ölçekte bütüncül bir hale gelmesi nedeniyle, ağır bir eleştiriye maruz kalmış, Thomas Kuhn'un ifadesiyle bir paradigma değişimi meydana gelmiş, güvenlik kavramı yeniden tarif edilmiştir.

Bu kapsamda soğuk savaş sonrası dönemde, güç ve güvenlik olguları yeniden açıklanarak, devlet eksenli güvenlik yaklaşımı genişletilmiş, bireyi de içine alan etik ve güçsüzlerin güvenliğini birinci derecede ele alan; eleştirel, post modern, feminist ve konstrüktivist kuramların katkılarıyla, klasik güvenlik paradigması ikame edilmiştir.

1.2.1. Eleştirel Güvenlik Anlayışı

Eleştirel yaklaşım, soğuk savaş sonrası uluslararası güvenlik sistemini güç ve güvenlik olgusu bağlamında sorgulamış, eklektik bir bakış açısıyla devleti merkeze alan güvenlik anlayışlarını reddederek yeniden tarif etmiştir.

Eleştirel kuram (Çiçekçi, 2014), güvenliğin bileşenlerini genişletmiştir. Kurama göre güvenlik deterministlik bir yaklaşımla ele alınamaz. Çünkü beklenti ve ilişkiler başlangıç noktası nasıl olursa olsun, tüm güvenlik sürecini ve sonuçlarını tamamen değiştirebilir. Eleştirel kuram menfaat ve tehdit algısı arasında bir ilişki ortaya koymaya çalışmıştır. Menfaatlerin korunması ve tehdit algılamalarında toptancı yaklaşımları kabul etmemiştir.

Eleştirel kuram (Bohman, James ve Rehg, 2017), toptancı yaklaşımları, totolojik ve sanal tehdit ve güvenlik algılamaları oluşturması, işbirliğine imkân vermemesi nedeniyle askeri sivil ve mahiyette kaynakların hatalı teksifine

neden olması bağlamında eleştirmiştir. Kuram, güvenliğin üretilmesinde güvenliğin ideolojik olarak sadece askeri konuları merkeze alan, toplumsal ve psikolojik parametreleri öteleyen, zıddı üzerinden milli menfaatler tezi üzerinden kolaycı politikalar üreten her türlü retorik ve basmakalıp söylemleri dışlamıştır.

Eleştirel kuram (Kolasi, 2014) demokratik uygulamaların genişlemesi nedeniyle, askeri yapıların demokratik kurumların yönetimi ve denetimi altına girmesinin uluslararası güvenlik sistemine katkısının, sorunların çözümünde kuvvet kullanma seçeneğini ortadan kaldırmadığını, sadece kuvvet kullanma seçeneğinin meşrulaştırılmasına katkı sağladığını ifade etmektedir. Bu noktada kuvvet kullanımının sivil veya askeri otorite tarafından yapılıyor olmasının sonuçları itibariyle bir fark yaratmadığına dikkat çekmektedir. Kurama göre, söz konusu meşruiyet güvenliğin muhafazasını milli menfaatler eksenli ele almaktadır. Oysaki devletin asli görevi öncelikle vatandaşının güvenliğini korumak olmalıdır.

Eleştirel kuram, güç ve güvenlik olgularını da yeniden tarif etmiştir. Klasik tariflerin güç merkezleri ve gelişmiş devletlerin bakış açısıyla yapıldığını, mevcut tariflerin sorunların çözümü ve çatışmasızlık halinin mümkün olmasını sağlamaktan ziyade, güçlü devletlerin politikalarını meşrulaştırmayı amaçladığını iddia etmektedir. Böylece egemen devletlerin, uluslararası güvenlik sisteminin barış içinde kalmasını temin etmek maksadıyla, paradoksal bir biçimde, kendilerinde tek taraflı bir anlayışla kuvvete başvurma hakkını görmesi eleştirilmiştir.

Eleştirel kuram uluslararası kabul ve meşruiyet için yetkili mercilerin kararlarını olmazsa olmaz kabul etmekle birlikte, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin daimî üyelerinin veto hakkını da egemen güçlerin vesayetini meşrulaştırması bakımından eleştirmektedir. Eleştirel kuram, evrensel barışın tesisi için, güçsüzlerin de dikkate alınacağı çoğulcu bir anlayışın Birleşmiş Milletlere hâkim kılınmasını desteklemektedir.

Birleşmiş Milletler özellikle Güvenlik Konseyi Daimî Üyesi olan Rusya, ABD, İngiltere, Fransa ve Çin'in çıkarıcı, seçmeci ve ayırt edici tercihleri yüzünden ağır eleştirilere maruz kalmaktadır. Elbette dünya beşten büyüktür.

BM Güvenlik Konseyinin, Güney Amerika, Afrika ve Ortadoğu ülkelerinin daimî üye statüsünde temsil edilmemeleri nedeniyle yeniden düzenlenmesi ve en azından bir İslam devletinin daimi konseyde temsil edilmesi gerektiği üzerine yoğun tartışmalar yaşanmaktadır. Elbette bu noktada hangi İslam ülkesinin diğer İslam ülkelerini de temsilen BM daimî Konseyde yer alabileceği ayrı bir tartışma konusudur. Bu noktada yaşanan tartışmaların ana nedeni, hükümetlerin evrensel hukuk, demokratik standartlar ve ekonomik refahtan uzaklaşmaları nispetinde uluslararası münasebetlerin bir iç politik malzemesi olarak kullanılmasıdır.

Eleştirel kurama göre, güvenlik olgusu sadece askeri bağlamda ve egemen güçlerin nazariyesiyle ele alınamaz, güvenlik politikaları salt rasyonalite üzerinden inşa edilemez, etkileşim ve niyetler dikkate alınmalıdır, güvenlik kavramı eklektik bir biçimde interdisipliner bir yapıda ele alınmalıdır, uluslararası güvenlik sistemi çoğunlukçu yapısını terk ederek, çoğulcu ve güçsüzleri de dikkate alan, güvenliği bütüncül ve kapsamlı bir Seklide ele alan bir hüviyete kavuşturulmalıdır.

1.2.2. Post modern Güvenlik Anlayışı

Post modern kuram, eleştirel kuramın güç ve güvenlik kavramlarını karşıtlarıyla açıklama yöntemini eleştirmiş, güvenlik olgusunu Kartezyen düşünce, bilim felsefesi yöntemleri ve antropoloji ile açıklamaya çalışmıştır. Post modern kuram güvenlik kavramını, meta analiz tekniğiyle tekrar ele almış, geleneksel yargıları sorgulamış, küreselleşme ve modernite kavramlarının ışığı altında yeniden inşa etmeye, boyut ve kapsamını açıklamaya çalışmıştır.

Post modern kuram, moderniteyi ötekileştirici olması sebebiyle eleştirmekte, anarşi-düzen, savaş-barış, tehdit-dost, güçlü-zayıf, iyi-kötü, realist-idealist gibi kavramların salt zıtlıklar üzerinden ele alınmasının sürekli olarak uluslararası güvenlik sisteminde güçlünün zayıfı dışlaması ve kontrolünü kolaylaştırması bakımından eleştirmektedir.

Post modern kuram, güvenliğin bileşenlerinin, kapsam ve boyutunun uluslararası ortamının dinamiklerinden bağımsız ele alınamayacağını, dış çevredeki paradigma değişimlerinin ve kavramların ele alınma şekillerinin dikkate alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle

klasik alguların kesinliklerini kaybettiklerini, tehdit algılaması ve ittifakların mahiyetinin muğlaklaştığını iddia etmektedir.

Post modern yaklaşımın, modern varsayımlara eleştirileri iki kısımda toparlanabilir. Bunlardan birincisi uluslararası güvenlik sisteminin batılı/güçlü devletlerin bakış açısıyla ele alınması, batılı olmayan güçsüzlerin menfaatleri ve değerlerini ötelemektedir. Post modern yaklaşıma göre bu noktada göç alan ve göç veren devletlere atfedilen önem ve sorunların ele alınış biçimindeki, araçsallık, sübjektif ve tek yönlü bakış açısı dikkat çekicidir.

Teknolojik gelişmelerle doğru orantılı olarak egemen ve güçlü devletlerce güvenliğin sayılaştırılması, gerçeklik ve sanallık arasındaki geçirgenliğin azalması, coğrafya ve sınırların önemini kaybetmesi ile güvenliğin bir taraftan egemen devletler için güçlenirken, diğerleri için azalması paradoksunu ortaya çıkardığı belirtilmektedir. Bu yönüyle post modern kuram da eleştirel kuramın güvenliğin çoğulcu ve bireyi dikkate alan yaklaşımlarına destek vermektedir.

1.2.3. Feminist Güvenlik Anlayışı

Feminist kuram normatif bir bakış açısıyla idealist bir uluslararası güvenlik sistemi tarifi yapmaktadır. Modern varsayımları eleştiren, güvenlik kuramını feminist, kadını merkeze koyan, epistemolojik bir bakış açısıyla açıklamaya çalışan bir kuramdır.

Feminist kuram (Buzan, 2015) uluslararası güvenlik sistemini anarşik ve çatışmacı, erkek kültürünün yansıtıldığı, menfaat merkezli, egemen, rasyonel bir ortam olarak değil, ırksal, cinse yönelik ve sınıfsal farklılıkların olmadığı, güvenliğin insan temelli ve insanı merkez eksene yerleştiren bir bakış açısıyla ele alındığı bir ortam olarak tasvir eder. Kuram bu yönüyle aksiyolojiktir. Feminist kuram güvenliği salt kuvvet kullanma şeklinde açıklayan klasik görüşlerin tümünü reddeder. Kurama göre kuvvet kullanma hali güvensizliğin sadece nihai bir sonucudur. Güvensizliği yaratan asıl sebepler, kötü yönetim, ekonomik geri kalmışlık, insan hakları ihlalleri, toplumun temel bileşeni olarak kadın ve çocuğun değersizleştirilmesi ve yitirilmesidir.

Feminist kuramcılar bu kapsamda cari uluslararası güvensizlik sisteminin güvensizliğine atıf yaparak, Bosna, Afganistan, Irak Savaşlarında ve Arap Baharında en fazla mağduriyeti kadınlarla çocukların yaşadıklarını, bu

sebeple güvenliğin merkez eksenine kadın ve çocukların bekalarının yerleştirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Feminist kuramın güvenlik anlayışı da post modern kuram gibi her şeyi zıddıyla açıklayan ötekileştirici ve zıtlamaya yaklaşımı dışlamaktadır. Kuram güvenliği karşıtlıklarla açıklamak yerine cinsiyet dikotomisi üzerinden açıklamakta ve aksiyolojik bir bakış açısı sunmaktadır.

1.2.4. **Konstrüktivizm Güvenlik Anlayışı**

Konstrüktivizm kuramı (Buzan, 2015); güç ve güvenlik kavramlarını ekonomik süreç ve ilişkiler, inovatif buluşlar, küreselleşme neticesinde siyasi sınırların muğlaklaşması, kültürlerarası etkileşim, etnik, mezhepsel ve ideolojik normlar, devlet aygıtı ve toplum arasındaki yakınlaşma parametreleriyle ele almaktadır.

Konstrüktivizm kuramı güç ve güvenlik kavramlarını; sosyal ve kültürel gerçekliklere atıf yaparak, tehdit ve güvenlik algılamalarını realist kuramın yeterince dikkate almadığı, soyut ve insana dair değerlere daha fazla anlam yüklemek suretiyle açıklamaktadır. Uluslararası güvenlik sistemini çoğulcu ve parçalı bir şekilde ele alarak yorumlamıştır.

Konstrüktivizm kuramı (Ateş, 2008) potansiyel askeri kapasiteden ziyade, askeri kapasiteyi kullanma niyet ve yöntemlerinin daha önemli olduğunu, uluslararası güvenlik sisteminde nispi güç mukayeseleriyle birlikte ve ziyade, devletlerin mevcut kapasitelerini kullanma konusunda verdikleri izlenim, sorunları ele alma biçimleri ile ne için neyi ne kadar göze aldıkları daha belirleyicidir. Bu sebeple kuram, iyi yönetim ve yaşam kaliteleri yükselmiş, etik ve değerler manzumesine sahip toplumların oluşturulmasını uluslararası güvenliğin tesisi için öncelikler arasında görmektedir.

Konstrüktivizm kuramı, güvenlik algılamalarının tarihi süreç içerisinde incelendiğinde, kimlik ve aidiyetler üzerinden bir tehdit ve güvenlik algılamasının tespit edilebileceği, devletlerin tehdit algılamalarında ve ittifak arayışlarında, ırksal, dini ve mezhepsel, kültürel tanımlamalarının dost ve düşman tanımlarının yapılmasında temel belirleyici olduğu ifade edilmektedir.

Burada devletlerin kendilerini nasıl tanımladıkları ve diğer devletlerin kendileri hakkındaki kanaatlerinin nasıl olduğuna dair biriktirdikleri, tarihi

süreç içerisinde olgunlaşan varsayımlar kilit rol oynamaktadır. Kurama göre Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın soğuk savaş sonrası bütünlüklerini kaybetmesi ve parçalanması süreçlerinde temel etken ırksal, dini ve mezhepsel kimlik farklılıklarıydı. Rusya Federasyonu'nun Doğu Ukrayna ve Kırım üzerindeki saldırgan tutumu, Kırım'ı ilhak etmesi ve Donbas Bölgesinin de ilhak süreci içinde bulunmasına bu kapsamda yaklaşılabılır.

Huntington medeniyetler çatışması adlı eserinde uluslararası güvenlik sistemini kültürel ve kimlik farklılıklarını merkez eksene koymak suretiyle, medeniyet havzaları şeklinde dikkate almış ve tarihin sonu adlı eserinde de ancak her bir kültürel coğrafyada barış ve statükonun tesis edilmesi kaydıyla uluslararası güvenlik sistemine çatışmasızlık halinin hâkim olabileceğini iddia etmişti. Konstrüktivizm kuramı, güç ve güvenlik kavramlarının merkezine kimliğe dair bilgi birikimini yerleştirmiş, güvenlik ve tehdit algılamalarıyla kimlik arasındaki tarihselliğe dikkat çekmiş, güvenlik kavramının açıklanmasında sosyokültürel değerlerin önemini vurgulamıştır.

1.2.5. Kopenhag Ekolü Güvenlik Yaklaşımı

Kopenhag ekolü (Balamir, 2014), siyaset felsefesinden etkilenerek, güç ve güvenlik kavramlarına ontolojik ve epistemolojik bağlamda çok boyutlu ve kapsamlı yaklaşımlarla katkı sağlamıştır. Kopenhag ekolü yaklaşımı, güvenliği yaratılan bir algı olarak ele almak suretiyle güvenliğin gerçekliğine eleştirel bir bakış açısı getirmiş, güvenliğin gerçekliği ve güvenlik algısı arasındaki farklılığa dikkat çekerek, güvenliğin bütüncül bir yaklaşımla değil, çevre, siyaseti toplum, ekonomi, askeri sektörler bazında parça parça ele alınması gerekliliğini vurgulamıştır. Ekol, güvenliğin belli bir bağlamsallıkta ve kapsam içinde ele alınması gereken bir olgu olarak kabul eder. Böylece ekol, devlet aygıtını toplumla birlikte bir arada merkez eksene alarak güvenliği kavramlaştırmıştır. Kopenhag ekolü yaklaşımına göre devletler toplumdaki bağımsız soyut varlıklar değildir. Devletler ne sadece teker teker bireylerden meydana bir yapı, ne de bireylerden bağımsız soyut varlıklardır.

Ekol (Buzan,2015), devleti uluslararası güvenlik sisteminin temel aktörü olarak, toplumsal bütünlüğünü muhafaza etme gayretinde olan bireylerin kolektif bir enerjiyle ortaya çıkardığı, çoğulcu bir yaklaşımla ortak menfaatlerini

realize etmeye, kazanımlarını korumaya ve varlığını konsolide etmeye çalışan bir olgu olarak ele almıştır. Bu yönüyle ekol, küreselleşmenin de etkisiyle çatırdayan ve dağılma komplikasyonlarına maruz kalan devletleri ete kemiğe büründürerek kavramlaştırma çabasına girmiştir.

Ekol, sadece devlet aygıtını veya devlet aygıtına karşı bireyi güçlendirmeye çalışan yaklaşımlar arasında ara yol bulmaya çalışmıştır. Ekol, bir şekilde soğuk savaş öncesi ve sonrası güvenlik kuramlarının bir sentezini oluşturmaya gayret etmiştir. Bu sebeple, liberal, yapısalcı ve inşacı bir yaklaşımı benimsemiştir,

Kopenhag Ekolü güvenlik kavramı bileşenlerine, askeri ve siyasi enstrümanların yanına ekonomi, çevre ve toplumsal boyutları da ilave ederek genişletmiştir. Ekole göre, siyasi ve askeri güvenlik devletlerin savunma ve taarruz güçlerinin toplamıdır. Devletler güvenlik algılamaları ve reel politiklerine uygun olarak askeri kapasitelerini taarruzi ve tedafüi olarak bir kombinasyon dâhilinde oluştururlar. Ekol ekonomik gücü, uluslararası işbirliğinin mümkün kılınması ve askeri gücün finansmanın sağlanması için temel bir güç olarak ele almıştır. Ekole göre toplumsal güvenlik ise, devletin terkibi, kültürel arka planı ve kimlikleriyle bir sinerji oluşturabilmesi ve hassasiyet yaratmamasıyla ilgilenir.

Çevresel güvenlik ise, küresel kolektif bir anlayışla doğanın korunması ve gelecek nesillere yaşanılabilir bir dünya bırakılmasıyla ilgilenir. Bu yönüyle kitle imha silahları ve nükleer silahlanmaya karşı mesafelidir.

Kopenhag ekolü, egemen devletlerin uluslararası güvenlik sistemindeki belirleyici rolünü eleştirir, toplumları ve toplumların kimliklerinin muhafazası ve varlıklarını devam ettirebilmelerinin önemini vurgulayarak, güvenlik yaklaşımını ekonomi, toplumsal ve çevre boyutunda da ilgilenilmesi gereken bir noktaya taşır.

Ekol bu yönüyle güvenlik ekseninde devlet kavramını dikkate alması lazım gereken parametreler itibariyle genişletir ve değiştirir. Toplum, ekonomi ve çevre merkezli bakış açısıyla güvenlik algılamaları da değişmektedir. Zira uluslararası güvenlik sistemi bileşenlerinin çok boyutlu olması sebebiyle dinamik bir yapıya sahiptir, bu bağlamda tehdit algılamaları ve güvenlik

stratejilerinin oluşturulmasında belirleyici bir öneme sahip olan değişkenler de zaman içerisinde değişmektedir. Daha önce tehdit olmayan bir olgu sonradan tehdit olarak algılanabilmekte veya tam tersi önceden tehdit olarak algılanan bir olgu ise sonradan tehdit olarak algılanmamakta ve güvenlik endişesi yaratmamaktadır. Bu durum güvenlik dışılaştırma olarak tarif edilmektedir.

Kopenhag ekolü güvenlik kavramına eleştirel bir bakış açısı getirerek; güvenliği ulusal ve uluslararası güvenlik bağlamında ve ulusal ve uluslararası güvenliğin sınırlarını ve ilişkisini belirlemek amacıyla bölge düzlemi ve bölgesel güvenlik kavramlarıyla tanımlamıştır. Ekole göre güvenlik paradigması, ulusal ve uluslararası güvenlik stratejileri ile ikisi arasında kalan bölgesel düzlem pratiğinde şekillenmektedir. Her üçünün de birbirleriyle dinamik ve simbiyotik bir ilişkisi vardır. Birini diğerlerinden ayrı bir şekilde ele almak mümkün değildir. Bu nedenle ekol güvenliğin ele alınmasında bölgesel güvenlik ilişkilerini, devletlerin güç analizleri, tarihsellik, topluma ait değerler ve motifler bağlamında bütüncül bir bakış açısıyla ele almaktadır.

Kopenhag ekolü, uluslararası güvenlik sistemini tanımlarken temel analiz düzeyi olarak sadece devletleri değil, bölgesel bağlamsallıkta devletlerin birbirleriyle ilişkileri, uluslararası örgütler, ittifak ve işbirliği ilişkilerini de dikkate almaktadır.

Kopenhag ekolü, merkez ve çevre kavramını klasik merkez Avrupa ve çevre kuşaklar anlayışını eleştirerek değiştirmiştir. Ekol, bölgesel düzlem ve bölgesel güvenliği tanımlarken meseleye sadece coğrafya ve jeo-stratejik açıdan yaklaşmamakta, devletlerarasındaki tarihi ilişkiler içerisinde beliren şüphe ve korku algılarına da vurgu yapmaktadır. Ekole göre, bölgelerin oluşmasında coğrafi yakınlıktan ziyade, tehdit ve güvenlik algıları daha belirleyicidir, bu maksatla coğrafi kıstaslarla belli bir bölge tanımının yapılabilmesi mümkün değildir.

Ortak tehdit algısı devletlerarasında geliştirilen dostlukların ve tesis edilen ittifakların temel motifidir. Bu işbirliği dinamiği devletlerarasında bir güvenlik yumağı oluşmasına imkân vermektedir. Ekol bu güvenlik yumağını güvenlik kompleksi olarak tanımlamaktadır. Güvenlik yumaklarının oluşturulmasında coğrafi yakınlıktan ziyade, ortak kimlik ve menfaate sahip

olmak daha baskın gelmektedir. Güvenlik yumakları devletlerarası işbirliğini teşvik ederek ve geliştirerek çatışmaların azaltılmasını hedeflemektedir.

Ekole göre, devletlerin güvenlik ihtiyaçları çeşitlilik arz ettiğinden, aynı anda birden fazla güvenlik yumağı içerisinde yer alınabilir. Güvenlik yumakları sadece yumak dışı devletlere karşı değil, yumak içinde yer alan devletler için de barışçı çözümler üretirler. Güvenlik yumağı içinde yer alan devletlerin aralarındaki sorun artık iki devlet arasındaki bir sorun olmaktan sıyrılarak, tüm yumağı ilgilendiren bir sorun haline gelir.

Bu durum ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinin bir karışım olarak ele alınması gerektiğinin kabulünden hareketle, sorunların barışçı yöntemlerle çözümünü ve çatışmalardan kaçınılmasını sağlar.

1.2.6. Aberystwyth Güvenlik Yaklaşımı

Aberystwyth ekolünün Kopenhag ekolünden farklı olarak güvenliğin siyasi bir enstrüman olarak nasıl kullanıldığıyla ilgilenmiştir. Aberystwyth ekolü, yaptığı kavramsal çalışmalarla güvenlik kavramını genişletmiş ve derinleştirmiştir. Ekol, güvenliği reel politik ekseninde ele alarak, aslında güvenliğin ağırlıkla iç siyasi saiklerle ele alınması sebebiyle türetilmiş ve milli menfaatlerin tahakkuk ettirilmesinde araçsallaştırılmış bir kavram olduğunu ileri sürerek eleştirmiştir.

Ekole göre (Booth, 2012), güvenlik yaklaşımları siyasi çerçeve içerisinde gerçeklik ve kurgulanmışlık perspektifi ile ele alınmalıdır. Zira güvenlik eksenli politikalar üreten devletlerin hükümetlerinin iktidarlarını konsolide etmeleri daha mümkündür. Güvenliğin kurgulanmışlık içerisinde ele alınarak iç siyasi argüman olarak kullanıldığı devlet yapılarında özgürlükler kısıtlanmakta ve toplumlar ayrıştırılmakta ve ötekileştirilmektedir. Özgürlükler aleyhine güvenlikçi politikalarının yüceltilmesi ise ekonomi ve özgürlük taleplerinin ötelenmesi suretiyle ülkeleri önüne geçilemeyen bir güvenlik sarmalına sokmaktadır. Oysaki özgür ve refah bir toplum esasen güvenli bir toplum demektir.

1.3. Mevcut Güvenlik Kuramlarının Özeti

Bu çalışmada güvenlik kuramları ve güvenlik paradigması, epistemolojik ve ontolojik olarak ayrıma tutularak, soğuk savaş dönemi ve sonrası dönem olmak üzere iki temel başlık altında temel varsayımları, çıkarılan sonuçlar, uluslararası güvenlik sisteminin tanımı, güç kavramı ve güç mücadelesi, analiz birimi olarak devlet ve devlet dışı aktörler, olayları açıklama ve geleceğe projeksiyon tutma kapasiteleri, uluslararası işbirlikleri ile gerçeklik ve muğlaklık parametreleriyle incelenmiştir.

Soğuk savaş dönemi güvenlik paradigması uluslararası güvenlik sistemini genel olarak ideolojiler üzerinden açıklamaya çalışmış (Baylis, 2008), güvenlik algısını sade, gerçekçi, bir devletin diğer devlet üzerinde mutlak hâkim olamama halini ifade eden anarşik ortam kabulü ile devlet ve askeri gücü merkeze alan bir algı üzerine oturtmuştur.

Realist teori, idealist iyimserliği dışlayarak, reel politik ve milli menfaatleri merkeze almış, devletlerarası güç dengesi ile egemen güçlere dayanan hiyerarşik güç dengesi kavramlarını geliştirmiş, güvenlik algısını var olma ve güven içerisinde yaşama penceresinden kavramlaştırmıştır.

Soğuk savaş öncesi güvenlik yaklaşımları temel olarak güç dengesi ve ortak güvenlik perspektifinden açıklanır. Bu dönem güvenlik anlayışı devletlerin kendi ulusal güvenliklerini tehdit ettiklerini düşündükleri diğer devletlerle güç mücadelesini dengelemek, eğer bu mümkün değilse ittifaklar oluşturmak suretiyle muhatap devletin gücünü nispi olarak düşürmeye odaklanmıştır. Bu yönüyle soğuk savaş dönemi güvenlik teorileri güç dengesi ve güç kazanma mücadelelerinin bir özetidir.

Bununla beraber soğuk savaş dönemin iki kutuplu dünya düzeni, yumuşama dönemiyle birlikte, iki süper güç arasındaki silahsızlanma ve nükleer silahların sınırlandırılması konusunda atılan adımlar sayesinde ve liberalizm de etkisiyle, askeri yöntemlere ilave olarak, uluslararası mücadelenin yumuşak güç unsurlarına atıf yapan bir yaklaşımla, barışın tesisi ve idamesinin sağlanabileceği romantik bir eğilime maruz kalmıştır. Bununla beraber liberal akım olarak ifade edilebilen bu esintilere rağmen dünya hiçbir zaman çatışmasızlık hali yaşamamıştır.

Soğuk savaş sonrası güvenlik paradigması ise, uluslararası güvenlik sisteminin dinamik yapısına atıf yapan, devlet eksenli güvenlik yaklaşımlarına, sosyal yapıları, kimlikleri ve evrensel değer ve normları da ilave eden bir yaklaşımı betimlemektedir. Soğuk savaş sonrası dönem güvenlik paradigması daha ziyade ulusal güvenliği karşılıklı bağımlılık perspektifinden ele almaktadır. Bu paradigma meseleyi, enerji kaynaklarının ve koridorunun kontrolü, çevre sorunları, nüfus hareketleri, kaçakçılık, sınır aşan terörizm, deniz ve uzayın kullanımı, dini ve ideolojik radikalizm gibi konvansiyonel olmayan tehditler üzerinden ele almaktadır. Bu bakımdan mesele sadece bir devletin ulusal güvenliği açısından değil, aksine bölge ülkelerinin ve genel olarak bölgenin tamamının güvenliği açısından kıymetlendirilmelidir.

Soğuk savaş sonrası güvenlik paradigmalarına göre, sürekli ve değişmez menfaatler yoktur. Uluslararası güvenlik sisteminin dinamik yapısı neticesinde uluslararası normlar da değişir ve bu değişim merkezden dışarıya ve dışarıdan merkeze bir etkileşim sağlar. Ekonomik karşılıklı bağımlılık ve sosyokültürel ilişkiler hem devletlerarası işbirliğini geliştirir hem de çatışmasızlık haline katkı sağlar.

Soğuk savaş sonrası özellikle egemen hiyerarşik güç dengesi anlayışı sorgulanmış, egemen güçlere karşı yumuşak dengeleme politikaları benimsenmiştir. Ne yazık ki bu süreçte terörizm de yumuşak bir güç dengeleme aracı olarak etkin bir şekilde kullanılmıştır.

Yine bu dönemde uluslararası örgütlerin gerçekten barışa katkıları ve yararlılıkları sorgulanmış ve bu dönemde ikili askeri ve güvenlik işbirliği arayışları artmıştır.

Bu döneme demokratik ve demokratik olmayan, iyi yönetilen ve yönetilmeyen devletler ayrımı da damga vurmuştur (Küçük, 2015). İyi yönetilen devletlerin demokratik sosyalizasyon sonucunda sağlıklı çalışan kurumlarının barışa katkı sağladığı ve demokratik yönetilmeyen devletlerin ise saldırgan ve revizyonist politikaları nedeniyle uluslararası güvenlik sistemine negatif besleme sağladığı ifade edilebilir.

2. Türkiye Cumhuriyeti'nin Güvenlik Paradigmasının Sosyopolitik Veçhesi

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenlik algılamasında, 1699 yılında sonuçları itibariyle yıkıcı ve kesinlikle başarısız bir 2. Viyana Kuşatması neticesinde gelişen 16 yıl süreli harpleri sona erdiren Karlofça Anlaşmasından Sevr Anlaşmasına kadar devam eden sürecin etkisi yadsınamaz bir şekilde devam etmektedir. Nasıl olmasın, Viyana Kuşatması öncesi 20 milyon km² nin üzerinde olan Osmanlı Devleti'nin toprakları, 2. Abdülhamit iktidara geldiğinde 6,5 milyon km²' dir.

1. Dünya Savaşının hemen öncesinde 14 Mayıs 1913 Atina Anlaşması neticesinde dörtte bir oranında küçülerek 5 milyon km² 'ye kadar azalmıştır. En nihayetinde Türkiye Cumhuriyeti'nin hâlihazırda toprakları yaklaşık 800.000 km² dir. Yani 1. Dünya Savaşı öncesi ülke topraklarının neredeyse altıda birinden daha azdır.

Bu noktada şu hususun altını çizmek de yarar vardır. Öyle ki, 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Ateşkes Anlaşması sonrasında, İtilaf Devletleri Mondros Ateşkes Anlaşmasınının 7. Maddesine yani muhtemel bir tehdit durumunda işgal kuvvetlerine Osmanlı Devleti'nin tüm stratejik noktalarının işgaline izin veren anlaşmaya atfen ülkenin İstanbul, İzmir, Antalya, Adana, Maraş, Urfa ve Antakya gibi çeşitli topraklarını işgal etmişlerdir. Bu yönüyle Mondros Mütarekesi asla bir ateşkes anlaşması değildir, aksine bir işgal anlaşmasıdır. Böylece 1. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı Devleti Anadolu'ya hapsedilmiş, ordusu ve tersanelerine el konulmuş, ekonomik, siyasi, askeri anlamda bağımsızlığını tümünden kaybetmiş, kendi ülkesinde mahpus bir duruma düşmüştür.

Bu dönemde ülke kesinlikle padişah ve destekçileri ile sonradan Mustafa Kemal Paşa etrafında birleşecek ve bütünleşecek "Milli Görüşçüler" olarak ikiye bölünmüştür. Başlangıçta "Milli Görüşçüler" hain ilan edilmişlerdir. Bu dönemde İstanbul Hükümetinin yetkisiz ve biçare olduğu açıklıkla söylenebilir. Eğer Mareşal Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları İstiklal Harbinden başarıyla çıkamamış olsa, ortaya çıkan sonuç muhakkak tam bir felaket olacaktır.

Dolayısıyla, 2. Viyana Kuşatması ve sonrasında devam eden harpleri müteakip 1699 yılında imzalanan Karlofça Anlaşması'ndan bu yana topraklarının neredeyse %90'ı elinden çıkmış bir ülkenin bakiyesi olarak Türkiye Cumhuriyeti; her ne kadar İstiklal Harbi ile Sevres Anlaşmasını bertaraf etmiş, bağımsız ve üniter bir devlet kurmayı başarmış olsa da, 1699 Karlofça Anlaşması, Avrupa'da ortaya çıkan milliyetçilik akımları ve emperyal genişleme ve yayılma politikaları, yalnızlık duygusu gibi saiklerle toprak kaybetme, bölünme, küçülme korkusu ulusal güvenlik anlayışının en temel saiki ve güvenlik politikalarının da belirleyicisi haline gelmiştir.

Bu duygu, algı ve paradigma Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran elit ve bürokrasi tarafından yeni kurulan cumhuriyete de aktarılmıştır.

Türkiye Cumhuriyetinin milli güvenlik fikri "Yurtta sulh, cihanda sulh" güvenlik mottosu üzerine bina edilmiştir. Çünkü milletler de bireylere benzer. Nasıl insanın en büyük düşmanı kendisi ise, toplumların da en büyük düşmanları kendileridir. Dışarıdaki düşmanın neler yapabileceği bir noktaya kadar kestirilebilir. Ancak içerideki düşman öyle değildir. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanlığı forsunda 16 yıldız vardır ve demektir ki Türkler tarihlerinde Türkiye Cumhuriyetinden evvel 16 büyük devlet kurmuşlardır. Ancak burada hatırlanması gereken diğer husus ise 16 büyük devletin de yıkılmış olduğudur.

Bir toplum nelere tahammül eder ve müsamaha gösterir, neleri alkışlar, neleri kutsar, neleri lanetler, değerler manzumesinin hangi değerler üzerine inşa eder, temel ve vazgeçilmez doğruluk ve ahlak düsturları nelerdir, işte onlar o toplumun üzerine bina edildiği kaidenin koordinatlarını betimler. Yani bir toplumu ne olduğu kadar, ne olmadığı da tarif eder. Küçük devletler efelenerek, büyük devletler ise ülke menfaatleri için kazançlı anlaşmalarla işlerini kotarır, zenginliklerini, refahını ve gücünü artırır.

Her devletin milli menfaatlerini konsolide etmek maksadıyla teşkil edilmiş bir siyasi formu ve işleyişi, kendisine yönelik tehditleri bertaraf edebilecek ve caydıracak imkân ve kabiliyete sahip bir silahlı gücü, halkın milli birlik ve beraberliğini ve kalkınma hedeflerini gerçekleştirecek bir ekonomik varlığı, kendisini diğerler medeniyetlerden ayırt eden ve yücelten bir kültürel

varlığı ve toplumsal bir sözleşmesi vardır. Milli güç unsurları olarak da ifade edilebilen bu dinamikler her devlette bulunur. Burada önemli olan nispi üstünlük, rekabet edebilirlik ve dayanıklılıktır. Sadece kendi varlıkları üzerine odaklanan medeniyetler genellikle ezilmeye ve yok olmaya mahkûmdurlar. Güçlü medeniyetler diğer medeniyetlerle etkileşim halinde olmalarına rağmen teknoloji, üretim ve öz varlıkları itibariyle pozitif katkı yapan, katkıları ve ürettikleri itibariyle sosyal, ekonomik ve kültürel bilançosu fazla veren medeniyetlerdir. Güçlü medeniyetler çağın gerektiği şekilde zamana uyum gösterirken, periferini kendi ekseninde hayatın normal akışı içinde dönüştüren ve cazibe merkezi olarak kalmayı başaran medeniyetlerdir. Bu tür medeniyetler hamasi retorikten uzak, temel hak ve özgürlüklerin en önemli zenginlik ve kaynak olarak algılandığı bir işleyişe sahiptirler.

Devletlerin kalıcı dostlukları ve düşmanlıkları yoktur, ulusların korumak zorunda oldukları kendi çıkarları vardır. Ne var ki, bu reel politik motto çoğu zaman oligarşik çetelerin ülkeleri ikame etmesi nedeniyle suiistimal edilmektedir. Ülkeyi idare edenlerin her şeyden evvel güvenilir ve uzlaşıcı olmaları icap eder. Oysaki, oligarkların güvenilir olma kaygıları olmaz, onların tek derdi iktidara gelebilmek ve iktidarda tutunabilmektir, onlar devleti idare etme kaygısı taşımazlar, sadece kişisel menfaatlerini gözetirler. Ülke içinde çöreklenmiş oligarşik çetelerin menfaatleri ile milli menfaatler birbirine karıştırılmamalıdır. Gerçekte milletleri meydana getiren bireylerdir. Birey olarak insan evladının salt çıkar temelli bir hayat sürmesi alkışlanmalı mı ki, toplumların da sadece menfaat temelleri üzerine bir politik düzlemde davranmaları takdir görsün. Elbette kabul edilemez. Halkların çıkarları ile oligarşik çetelerin menfaatleri birbirinden farklıdır. Nitekim şanlı Türk tarihi fazilet, erdem, dürüstlük ve yüksek ahlak üzerine yaşanmış hayatların ve ödenmiş bedellerin kıssalarıyla doludur. Asil Türk milleti tarih boyunca asla ve kat'a çıkar temelli, sömürgeci ve hegemonik bir güvenlik politikası benimsememiştir. Türk milleti her gittiği yere barış ve fazilet götürmek için gitmiştir. Türkiye uluslararası münasebetlerinde salt çıkarıcı bir politika yerine ihtiyatlı bir iyi niyet çerçevesinde kolektif güvenliği ve çoğulcu bir anlayışla ortak menfaatleri öncelikleyen bir tutum benimsemiştir. Bugün dahi Türkiye medeniyetler çatışması tezine inat, medeniyetler buluşması ideali için emek harcamalı, ter dökmeli ve mücadele etmelidir. Sadece retorik ve hamasi

söylemlerle medeniyetler buluşması idealine ulaşamaz. Medeniyetleri buluşturmak için önce sağlam ve sarsılmaz bir medeniyet inşa etmek, milletler camiasında itibar sahibi olmak gerekir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi misyonu, insanlık için, tüm dünya toplumları için, dünyanın tüm halkları için, emperyalizm nereden gelirse gelsin, emperyalizmin yıkıcı tüm unsurlarıyla onurlu bir mücadele ve her daim önce insana ait değerleri, insan haklarını ve hürriyetini yüceltmektir. Emperyalizm ile mücadele özünde açıklıkla, yoklukla, fakirlikle mücadeledir, hak sahibinin hakkına sahip çıkabilmesidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi; tüm insanlık için erdem dolu bir yaşamın kutsanması için Mareşal Mustafa Kemal Atatürk'ün veciz ifadesinde, "Yurtta sulh, cihanda sulh." Yani illa da sulh, her şeyden evvel sadece sulh için gösterilen mücadeleden asla vazgeçmemeyi icap ettirir.

Diplomasi kırmızı çizgiler tayin etme değil, aksine uzlaşma sanatıdır. Kırmızı çizgilerin tesisi özünde ya ricat hattının önden ilanı bağlamında bir basiretsizlik veyahut da uzlaşmaz bir tutumun erkenden ilanı anlamında bir çapsizlik, iş bilmezlik, beceriksizliktir. Diplomasi poker oyununa benzer, ancak kaybetmeye mahkûm ezikler hesapsızca ellerini belli ederler. Diğer taraftan mevzu vatan savunması ile tüm vatan bir savunma hattıdır icabında ve Atatürk'ün Sakarya Meydan Muharebesi esnasında verdiği direktifte belirttiği gibi, "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır."

Salt milli güvenlik konseptli güvenlikçi politikalar diplomaside ancak puslu havanın işaretçisidir. Puslu havaları da en çok sömürgeci emperyalist güçler ve onların içerideki işbirlikçileri sever. Çünkü tüm totaliter zorba anlayış ve yönetimler en fazla korku ve endişeden beslenir. Çünkü sömürücüler ve sömürgeciler düzenlerinin devam etmesi için, kazanımlarını sorgulatmamak ve yitirmemek maksadıyla gerçekleri hamasi sloganlarla örtmek ve örtbas etmek isterler. Bir tarafta gizli odalarda gizemli projelerin yeni yeni vesayet ve ticaret anlaşmaları yürürlüğe konulurken, halk meydanlarda kahramanlık öyküleriyle höykürülen büyük lafları coşkuyla alkışlar.

3. Türkiye Cumhuriyeti'nin Güvenlik Paradigmasının Jeostratejik ve Jeopolitik Veçheleri

Türkiye'nin güvenlik paradigmasının sosyo psikolojik arka planına ilave olarak, ülkenin bulunduğu coğrafyanın doğal kaynaklara yakınlık, ticaret yolları ve enerji güzergâhlarına yakınlığı ve ev sahipliği, etnik ve mezhep kökenli çatışmalara yakınlığı, ülke nüfusunun demografik olarak çeşitliliği, gelişmiş ülkelerin bölgeye ilgisi yani ülkenin Jeostratejik ve jeopolitik konumu da güvenlik anlayışının şekillenmesinde temel bir etkidir (Dedeoğlu, 2008). Ülke Afrika, Asya ve Avrupa gibi üç kıtanın kesişme noktasındadır. Balkanlar üzerinden Avrupa'ya, doğrudan Orta Doğu ve Kafkasya'ya komşudur. Karadeniz, Ege ve Akdeniz gibi üç denizde kıyıları vardır. Tarihi İpek Ticaret Yolu üzerindedir. Ortadoğu'nun ve Asya'nın zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarının Batı'ya aktarılmasında göz ardı edilemeyecek bir konumdadır. Üzerinde bulunduğu ve hemen komşu olduğu topraklar tarih boyunca büyük güçlerin ve medeniyetlerin çatışma ve rekabet alanı içerisinde yer almıştır. Bu rekabet, çatışma ve süregelen mücadeleler ise bölge kültür ve algılarının saf tutmasına, kendi gerçekliklerini ve müktesebatlarını biriktirmesine, batıya karşı kesin ve karşı konulamaz bir tepkinin oluşmasına neden olmuş, kültür ve medeniyetler arasındaki diyalog ve işbirliğinin gelişmesine engel teşkil etmiştir. Elbette mevcut algı, tutum ve politikaların yeniden ele alınması, küreselleşmenin de karşı konulamaz etkisiyle meseleler üzerindeki hususların anlaşılıp yorumlanması ve yeniden kavramlaştırılmasına duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Konjonktürel dengeler de göz önünde bulundurulduğunda, süregelen devamlı teyakkuzda bulunma hali menfaat ve kültürel kimlik ekseninde yeni problematiklerin ortaya çıkmasına ve kalıcı veya en azından sürdürülebilir barış ve esenlik ortamının oluşmasına engel teşkil etmektedir. Ülkenin ulusal güvenlik yaklaşımının ve güvenlik siyasetinin kavranması ve açıklanması anlamında yukarıda zikredilen bu iki temel husus, yani birkaç yüzyıldır sürekli kaybedilen topraklar neticesinde oluşan psikososyal arka plan ve ülkenin Jeostratejik ve jeopolitik konumu meselenin daha bütüncül bir şekilde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

4. Türkiye Cumhuriyeti'nin Güvenlik Paradigmasınının Postmodern Veçheleri

Güvenlik ortamı (Tuna, 2003); kitle imha silahlarının yayılması, organize suçlar, çevresel problemler, enerji kısıtları, gıda fiyatlarındaki aşırı artış, kültürler arası ve dinler arası çatışma ve hoşgörüsüzlüğün artması gibi sorunlarla daha karmaşık bir hal almıştır.

Günümüzde, güvenlik tehditleri evrimleşerek boyut değiştirmektedir (Waewer, 2008). Kitle imha silahları ile Nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar ve bunların atma platformlarının gelişmesi, balistik ve seyir füzeleri, ayaklanma ve terörizmin vekâlet savaşının bir enstrümanı olarak sıklıkla kullanılmaya başlaması, toplumsal ayrışma ve çözümleri besleyen ve destekleyen retorik ve örtülü harekâtlar, sınır aşan suçlar, insan ve silah kaçakçılığı, hayali ihracat ve kara para aklama, uluslararası terörün finansmanı, göç tehdidi, siber terörizm, enerji nakil hatlarının güvenliği, çevre sorunları ve salgın hastalıklar başlıca tehditlerdir.

Böylece tehdit, iki kutuplu dünyanın sona ermesi küreselleşmenin de etkisi ile ölçek ve boyut değiştirmiştir. Tehdit devlet ve devlet dışı aktörlerin birlikte ve ayrı ayrı ele alınmasını icap ettiren, sınır aşan, aynı anda birden fazla devleti etkileyebilen, mobil, eylemleri itibariyle asimetric bir hüviyet kazanmıştır.

Bu nedenle sorunsalın çözümü için çok uluslu, bütüncül bir bakış açısıyla tehdidin tüm öge ve boyutlarını hesaba katan, farklı ve çözüme yönelik bir bakış açısı ve uygulama pratiğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Tehditlerin artan bir ölçekte sınır aşan ve bölgesel güç merkezlerinin bir mücadele alanı olması nedeniyle, soğuk savaş sonrası dönemde hız alan bütünleşme ve parçalanma süreçlerinin, devletlerin egemenliğini tehdit etmesiyle birlikte, uluslararası ilişkiler bağlamında güvenlik ilişkilerini daha üst bir otoritenin, yani bir güvenlik şemsiyesinin parçası olma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

Bu bağlamda askeri ve politik güvenlik aynı düzlemde simbiyotik bir ilişki içerisinde evrilmiş, iç ve dış politik arasındaki geçirgenlik artmıştır. Bu

anlayışa göre devletler sürekli bir tehdit altındadır ve devletlerin öncelikli amaçları varlıklarını korumaktır.

Bu yaklaşım devletleri fasit bir güvenlik endişesi dairesi etrafında savurmaktadır. Amacı devletin bekasını korumak ve vatandaşlarının refah seviyesini artırmak olan devletler, egemenliklerini muhafaza edebilmek maksadıyla bir yandan otoriterleşmekte ve böylece halkına karşı halkı için refahı öteleyen bir tutum sergilemektedir.

Küreselleşme, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, ekonomik eşitsizlik, alt kimliklerin belirginleşmesi beraberinde çatışmalar bölgeselleşmekte ve küreselleşmektedir (Gurcan, 2012). Küreselleşme, geleneksel toplumsal bağların çözüldüğü, ulus devletlerin belirleyiciliğinin azaldığı, gruplar ve kişiler arasındaki her türlü ilişkinin kolaylaşp yaygınlaştığı, üretim ve bölüşümün yeni bir dönüşüm içine girdiği, sınırların ve geleneksel aktörlerin öneminin azaldığı bir sürece atıf yapmaktadır. Küreselleşme neticesinde; klasik devlet sınırlarının ve geleneksel egemen aktörlerin öneminin ve etkinliğinin sorgulanması nispetinde ulus devletlerin bütünlüklerini tehdit altındadır. Ayrıca, devlet ile vatandaş ve girişimci ilişkileri, üretimin ve bölüşümün tipinin değişmesi dolayısıyla devlet kavramı ile alakalı klasik kabuller yeniden sorgulanmaktadır. Ulus devletler önemini yitirirken, ulus üstü şirket ve kurumlar güçlenmektedir. Güç, sermaye ve bilgi belli ellerde toplanarak dünyaya dağılmaktadır. Merkezîyetçiliğin yerini giderek adem-i merkezîyetçilik almaktadır. Tüm bu gelişmeler ulusal güvenlik konsept ve doktrinlerini de etkilemektedir. Bu kapsamda konvansiyonel savaş teknikleri yerini, özel harp ve konvansiyonel harekât konsept ve doktrinlerinin birlikte kullanılmasını zorunlu kılan vekâlet savaşlarına (Proxy war) bırakmıştır. Günümüzde vekâlet savaşları bulanık savaş (blurrent war) konseptinin bir bileşeni olarak savaş alanlarını muğlâklaştırmış ve egemen güçlere sınırlarının çok ötesinde öz savunmaları için önleyici askerî harekât icra edebilme imkânı sağlamıştır (Rothschild, Buzan ve Hansen, 2007). Böylece askerî çatışmalar küresel bir hal almıştır. Ekonomik ve siyasi istikrar ulusal güvenliğin önemli bir parametresi haline gelmiştir.

Günümüzde dünya güvenliğini tehdit eden en önemli husus, merkez ile periferi arasındaki zenginlik ve refah makasının periferi aleyhine gittikçe

açılmasıdır. Bir kısır döngü içinde merkezi devletler, perifer devletlerin enerji ve hammadde kaynakları ve sunduğu geniş pazar imkânları ile zenginleşmekte, diğer taraftan perifer devletler de mütemadiyen fakirleşmekte ve gerilemektedir. Merkezi ve perifer devletler arasındaki bu anormal eşitsizlik ise başta nüfus hareketleri olmak üzere, terör ve radikalizm üzerinden Batı medeniyetini tehdit etmektedir.

Günümüzde Mackinder'in Kara Hâkimiyet, Spykman'ın Kenar Kuşak veya Mahan'ın Deniz Hâkimiyet teorilerinin ne derece tatbik edilebilir veya dikkate alınabilir olabileceği elbette tartışmalıdır. Kaldı ki Amerikalı George T. Runner'ın Hava Hâkimiyet Teorisi bile hava hâkimiyet mücadelesinin uzaya taşınacağını öngörememişti. Belki klasik güvenlik teorilerinden en fazla geçerli olanı Alman General Profesör Karl Haushoffer'in Hayat alanı teorisidir. Haushoffer esasen devletlerin de canlı organizmalar gibi olduklarını, güçlendikçe büyüdüklerini ve büyüdükçe yayılmak zorunda olduklarını ileri sürmüştü. Böylelikle talebesi Hitler dünyayı ve ülkesini büyük bir felakete taşımıştı. Ülkelerin büyüdükçe güçlendikleri ve yayıldıkları kesin bir gerçek, ancak bu işlem günümüzde daha ziyade ekonomik ve kültürel alanda gerçekleştirilmektedir.

Fukuyama (1992, 1995), soğuk savaşın sona ermesi ile birlikte, henüz 1993 yılında "Tarihin sonu ve son insan teorisi" ile çatışmaların sona erdiğini ve dünyanın batı medeniyeti izomorfizminde birleşeceğini öne sürmüştü (Ceylan, Şule Şahin, 2006). Huntington ise bu birleşmenin medeniyetler arasındaki çatışma ile üstün olanın galebesi ile gerçekleşeceğini iddia etmişti. Bu iki teori de özünde sonradan yönetim bilimlerinde "adaptasyon kuramı" olarak geniş kabul görmüştür. Adaptasyon kuramının temel varsayımı firmaların geriye ve ileriye entegrasyonlarını sağlaması, bu suretle kaynak ve pazarla buluşma noktasında tam bir kontrol sahibi olmalarını öngörmekteydi. Böylece güçlü olanın hayatta kaldığı, diğerlerinin ise güçlü olanla stratejik işbirlikleri geliştirmek zorunda kaldıkları bir düzenin kaçınılmaz olduğu ileri sürülmekteydi.

Nitekim uluslararası ilişkilerde de devletlerarası kümelenmeler benzer saiklerle oluşmaktadır, günümüzde medeniyetler arasında doğrudan sıcak bir çatışma yaşanmamaktadır. Medeniyetler arasında var olan keskin mücadele

asla karşılıklı bir sıcak çatışmaya evirilmemektedir. Üstünler kendi aralarında çoğu zaman kazan kazan metodu ile pek ala iyi anlaşmaktadırlar. Günümüzde çatışmalar, stratejik ittifaklar kurma arayışında olan veya henüz kümesini tayin edememiş, az gelişmiş bölgesel kültürlerin kendi aralarında devam etmektedir.

Ancak devam eden bu çatışmaları büyük güçlerin kendilerine yeni hayat alanları açmak için tetiklediği de elbette bir realitedir. Özünde yaşanan bu çatışmalar vekâlet savaşlarından başka bir şey değildir. Vekâlet savaşları post modern bir savaş yöntemi olarak kendisine mezhep farklılıkları, veraset paylaşımı gibi çeşitli menfaat çatışmaları ve körüklenmiş kültürel farklılıklar üzerinden bir alan açmaktadır. Vekâlet savaşları özünde kitlelerin cambaza bakarken, yaman hırsızın cüzdaneleri avuçlaması metaforunun küresel ölçekte vücut bulmuş halidir.

Vekâlet savaşları ile birlikte, insan gücünün bir bütün halinde kullandığı tarafların meydan muharebelerinde kozlarını paylaştığı veya manevra ve yoğun ateş gücünün birlikte kullanıldığı veya klasik harp teknikleri yerine özel harp tekniklerinin, merkezi planlama ve adem-i merkezi icra yöntemlerinin derinliğine ve geniş cephelerde hatalara bağlı olmadan kullanıldığı harpler dönemi sona ermiştir. Günümüzde harpler daha ziyade gelişmiş teknolojilere sahip, asimetrik güç çarpanına sahip ülkelerin hasım olarak belledikleri devletlerin hassas ve zayıf noktalarını istismar etmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Bu harpte kayıplarının maliyetini göze alamayan ülke savaşı kaybeder. Çünkü her savaşın maliyeti vardır. Rezervleri ve caydırıcı gücü yüksek olan ülke savaşı kazanır.

Günümüzde aynı coğrafyada yaşayan toplumların kültürel farklılıkları dolayısıyla kendi aralarında etnik, dinsel, mezhepsel ve ideolojik saikli çatışmaları insafsızca ve kanlı bir şekilde devam etmektedir. Kim bilir dünya belki de Zbigniew Brzezinsky'nin öngördüğü gibi bir satranç tahtasıdır ve Avrasya ise sahip olduğu ekonomik kaynaklar ve geniş pazar gücüyle en önemli oyun alanıdır.

Günümüzde uluslararası sistem hibrid savaş kuramı gereği bir taraftan sıcak savaşlar ve çatışmalarla birlikte ekonomik yönlendirmeler ve hükümetler

ve kamuoyu üzerinde gerçekleştirilen algı oyunları vasıtasıyla konsolide edilmektedir. Bu durum gelişmiş demokratik ülkelerin daha fazla gelişmesini ve zenginleşmesini mümkün kılarken, geri kalmış ülkeleri daha fazla demokratik normlardan uzaklaştırmakta ve marjinalleştirmektedir.

Küresel ölçekli konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan tüm çatışmaların tek panzehiri ise devletlerarasında demokratik köprülerin inşası ve adil bir bölüşüm, bölge kaynaklarının bölge insanların refahı için kullanılmasıdır.

Ne yazık ki, insanlık tükenmez aç gözlülüğü ve dizginlenemeyen hırsıyla insanlık medeniyetinin sonunu kendi elleriyle hazırlamaktadır. İnsanlığın aç gözlülüğü ve hırsı geçen yüzyılı dünya tarihinin en kanlı ve en acımasız dönemlerinden biri haline getirmiştir. Bir ve İkinci Dünya Savaşlarında, konvansiyonel silahlara ilave olarak nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların da savaş alanlarında kullanılması neticesinde milyonlarca insan hayatını kaybetmiştir.

5. Türkiye Cumhuriyeti'nin Güvenlik Paradigması

Cumhuriyetin kuruluş yılları, Batılı devletlerin erdem ve insanlığa hizmet söylemlerinin arkasına saklanarak, başta Afrika olmak üzere neredeyse tüm yakın ve uzak doğuyu sömürgeleştirmek istedikleri ve nihayet kendi aralarında bölüşüm konusunda anlaşamayarak büyük bir savaşın, bir dünya savaşının henüz sona erdiği ve yıkıcı etkilerinin küresel ölçekte devam ettiği senelerdir.

Fransızların sadece Afrika'da sömürgeleştirdiği topraklar kendi ülkesinin yirmi katı kadardır. İngiltere ve İtalya da Fransa'dan aşağı değildirler. Nitekim Almanya, İspanya, Portekiz ve hatta Belçika'nın da büyük sömürgeleri vardır. Ö dönem üç yüz milyondan fazla nüfusuyla Çin ve ondan biraz daha az kalabalık bir nüfusa sahip olan Hindistan da hegemonik güçlerin pençesi altında ezilmektedir. Üç bin yıllık kadim İran Devleti dahi Rusya ve İngiltere arasında hayatta kalma mücadelesi vermektedir.

Birinci Dünya Savaşı öncesi Osmanlı Devleti, Asya'nın paylaşılması ve sömürgeleşmesindeki en büyük engel olarak zayıf bırakılması, yok edilmesi gereken bir ülkedir. Osmanlı Devleti'nin Navarin'de donanması yakılmış, topraklarında Yunanistan kurulmuş, bugünkü Romanya, Sırbistan, Karadağ,

Bulgaristan, Doğu Rumeli, Cezayir, Tunus, Kıbrıs, Mısır, Sudan batılı emperyalistler tarafından ele geçirilmiş ve sömürülmüştür.

Reval görüşmesi ile Osmanlı Devleti'nin paylaşılması ile alakalı son hükme varılmıştır. Trablusgarp, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Girit kaybedilmiş, Mezopotamya, Irak, Suriye, Arabistan bölgeleri sözde "doğu sorunu" kapsamında kışkırtılmış ve elden çıkmıştır.

Daha da kötüsü sadece vatan toprakları elden çıkmamış, kaybedilen topraklardaki eski Osmanlı Devleti tebaası ile Türk toplumu arasına onarılması zahmetli ve güç büyük bir nifak sokulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti; emperyal batı medeniyetinin, sözde "erdem, insanlığa hizmet" söylemlerinin ardından, Afrika başta olmak üzere, Ortadoğu ve doğuyu kana buladıkları, yüzyıldan uzun süren, kan ve acılarla dolu, özellikle birinci dünya savaşı ile büyük yıkım ve kıyımların gerçekleştiği bir atmosferde, büyük bir imparatorluğun mirasçısı ve devamı olarak dünya sahnesinde yerini almıştır. Türkiye Cumhuriyeti işte böyle bir güvensizlik ve tehditlerin küresel boyut kazandığı, tüm dünyada kaosun hüküm sürdüğü bir dönemde ve kesinlikle Osmanlı Devleti'nin bir devamı olarak sahneye çıkmıştır. Artık Türklerin devletlerinin yeni rejimi cumhuriyet ve adı ise, Türkiye Cumhuriyeti'dir.

Birinci Dünya Savaşı sonrası gerçekleşen Türk İstiklal Harbi yani Türklerin ölüm kalım savaşı sonrası, Türkiye Cumhuriyeti, "yurtta sulh cihanda sulh" güvenlik mottosu ile uyumlu bir güvenlik paradigması benimsemiştir. Yurtta sulh cihanda sulh güvenlik mottosu, büyük acılar yaşamış, ihanete uğramış, vatanlarını, ırzlarını, hayatlarını ve ruhlarını müdafaa etmek için büyük bir bedel ödemiş necip, soylu, cesur ve güçlü Türk Milletinin aklı, ruhu, duygusu, fikri ve vicdanına en uygun bir güvenlik anlayışını betimlemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenlik paradigmasının çerçevesi Türk İstiklal Harbi esnasında, Erzurum ve Sivas Kongreleri ile belirlenmiştir. Mezkûr kongrelerde devletin bekasına yönelik olarak temel esaslar, yani ülkenin iç ve dış güvenlik politikaları bir esasa bağlanmıştır. Üniter devlet yapısı anlayışıyla oluşturulan milli sınırlar içerisinde mutlak milli egemenliğin yine milletin

kendisi tarafından, seçilen milli temsilciler vasıtasıyla, diğer devletlerin her türlü himaye ve gözetimine ihtiyaç duyulmadan kullanılması, etnik, din ve mezhep farklılığı gözetmeden ve hiçbir zümreye hiçbir ayrıcalık verilmeden tüm vatandaşların eşit haklardan istifade etmesinin karşılığı olarak milli birlik ve beraberliğe ve bağımsızlığa azami katkı sağlamasını öngören katılımcı ve böylece en ufak bir toprak kaybına dahi tahammülü olmayan, milli egemenlik ve bağımsızlığı her şeyin üstünde gören, bu sebeple her türlü tehdidin bertaraf edilmesini hedefleyen makul bir realist güvenlik anlayışı benimsenmiştir.

5.1. İlk Dönem Cumhuriyet

Türkiye Cumhuriyeti bu dönemde bir taraftan milli egemenlik ve tam bağımsızlık hilafına sıfır tolerans politikası, diğer taraftan da “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” güvenlik mottosuna uygun antirevizyonist bir dış politika anlayışı benimsemiştir. İstiklal Harbi esnasında ve sonrasında da mümkünse savaş dışı diplomatik ilişkilerle çözüm aramış, çatışmadan uzak bir yaklaşım benimsemiştir. Bunun en güzel örnekleri İstiklal Harbi esnasında Fransız ve İtalyanlar ve Ruslarla yapılan anlaşmalar ile 1939 yılında Hatay’ın çatışmasız olarak ülke topraklarına dâhil edilmesidir.

Türkiye Cumhuriyeti 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşmasından itibaren bölgesinde barış ve istikrarı hedefleyen, uluslararası hukuka saygı çerçevesinde bir anlayışı benimsemiştir. Bununla beraber bu hedefinde tam anlamıyla başarılı olduğu söylenemez. Bunun sebepleri esasen konjonktürel olmakla beraber, tarihsel psikososyal arka planın da etkisi yadsınamaz. Türkiye Cumhuriyeti, devletin kuruluşunun ilk yıllarından itibaren “Yurtta sulh cihanda sulh” mottosunu benimsemiştir.

Ancak Türkiye Cumhuriyeti’nin Musul konusunda dönemin en güçlü devletlerinden biri olarak İngiltere ile çatışmayı göze alamamış olmasının nedeni, güvenlik politikası olarak benimsenen “Yurtta sulh cihanda sulh” mottosu değildir. Ülkenin mevcut heterojen yapısı, irticai iç isyanlar, ittifaksızlık, teknolojik ve ekonomik geri kalmışlık gibi nedenler uzlaşmacı bir tutum sergilenmesini zorunlu kılmıştır. Bununla birlikte Hatay Meselesinde de İkinci Dünya Savaşı öncesi konjonktürden istifade etmek suretiyle, uluslararası güç dengelerini istismar etmiş, ancak yine de uluslararası hukuka

uygun kalarak Hatay'ın vatan topraklarına katılmasını başarmıştır. Bu başarı asla azımsanacak bir başarı değildir.

Hakeza Türkiye, 20 Temmuz 1936 tarihinde imzalanan Montreux Boğazlar Sözleşmesi ile İstanbul ve Çanakkale Boğazları üzerindeki egemenliğinin yeniden inşa edilmiş olması da aynı esaslarla, uluslararası güç dengelerinin uluslararası hukuka uygun olarak kullanılmasıyla başarmıştır. Bu dönemde uluslararası dengeler ve konjonktür arasında muazzam bir denge kurulabilmiştir.

5.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası

Türkiye Cumhuriyeti İkinci Dünya Savaşı süresince çatışmalardan uzak kalarak denge siyaseti benimsemiştir. Türkiye'nin yılda sekiz bin savaş uçağı, günde bir denizaltı üretim kapasitesi olan, sadece Fransa'yı 2.5 milyon asker ile işgal eden ve Yunanistan'ın da işgaliyle Türkiye sınırına kadar ulaşan Almanya ile harbe girmemesi sadece Almanya'nın stratejik askeri hedefleri ile açıklanarak hafife alınabilecek bir başarı değildir. Bu noktada İsmet İnönü'nün mağrur ve mesafeli tutumunun ve uluslararası konjonktürü çok iyi değerlendirmiş olmasının payı oldukça büyüktür. Mezkûr ulusal güvenlik anlayışı temelinde uluslararası işbirliği ve komşularla saldırmazlık prensibine dayanan üyelikler geliştirmiş, bu anlamda bir takım bölgesel paktlara üye olmuştur. Türkiye bu dönemde ulusal güvenlik stratejisi olarak bölgesel saldırmazlık ve işbirliği anlaşmalarına dayanan, yurttan sulh ve cihanda sulh mottosunu benimsemiştir.

Bu süreçte Türkiye Cumhuriyeti uluslararası dengeleri lehine kullanmak suretiyle savaştan uzak kalmayı başarmıştır. Bununla beraber savaştan sonra, savaştan galip ayrılan ve revizyonist politikalar güden Rusya'nın tehdidi altında kalmıştır (Armaoğlu, 1996). Aslında daha savaşın ilk yıllarından itibaren Rusya Türkiye Cumhuriyeti üzerindeki emellerinden açıkça bahsetmeye başlamıştır. Ancak emellerini gerçekleştirmek için uygun fırsat bulamamıştır. Nitekim Rusya savaştan hemen sonra Türkiye'den bazı kabul edilemez toprak taleplerinde bulunmuştur. Rusya revizyonist bir yaklaşımla, 16 Mart 1921 tarihli Moskova Anlaşmasında Rusya lehine doğuda toprak ve boğazlar üzerinde egemenlik talebinde bulunmaya cüret etmiştir. Rusya Boğazların

Türkiye ve Rusya tarafından ortak savunulması kapsamında, bazı kara ve deniz askeri üsleri verilmesini talep etmiştir. Rusya'nın talepleri doğrudan Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenlik hakları ve toprak bütünlüğünü hedef almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti bir aradan sonra tekrar Sevr sendromuyla karşı karşıya kalmıştır. Sevr sendromu bir beka meselesi olarak ülkenin bütünlüğünün devam ettirilemeyeceği, ülkenin işgal edileceği ve bölüneceğine dair beslenen korkuları ifade etmektedir (Armaoğlu, 1996). Türkiye Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğü ve egemenlik haklarına müdahale kabul edilemezdir ve bununla mücadele bir varoluş mücadeledir. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti'nin bekasını yani varlığı ve güvenliğinin muhafazası için güçlü bir ittifak şarttır ve bu müttefik de kaçınılmaz olarak Batıdır.

İkinci Dünya Savaşı ile başlayan süreçte artık ülkelerin kendi başlarına salt milli varlıklarıyla egemenliklerini ve güvenliklerini muhafaza edebilmeleri mümkün görünmemektedir. Türkiye Cumhuriyeti bunun üzerine 1950 yılında gelişen Kore Savaşına Batılı müttefiklerle iştirak etmek suretiyle, Rusya'nın bölgesinde hâkimiyet alanı tesis etmesinin önüne geçmek ve kendi güvenliğini kuvvetli bir müttefik ile ittifak yaparak garanti altına almak ister. Esasen bu hamle yurttan sulh cihanda sulh güvenlik mottosunun da bir gereğidir. Çünkü ülke güvenliğini uluslararası parametrelerinden aykırı düşünmek mümkün değildir.

Dünya iki kutuplu bir hal almıştır. Batı bloğu birinci dünya ülkeleri, doğu bloğu ikinci dünya ülkeleri ve tarafsızlar yani bağlantısızlar grubu ise üçüncü dünya ülkeleri olarak ifade edilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin birinci dünya ülkeleri arasında yer alması belki ilk bakışta coğrafi konum ve tarihsellik içinde anlaşılabilir değildir. Ancak milli ve kültürel değerler, Rusya ile asırlar boyu devam eden çatışmalar, Rusya'nın cumhuriyetin ilk yıllarındaki Konjonktürel destekleri bir kenara bırakılırsa, oldukça anlaşılabilirirdir.

Neticede Türkiye Cumhuriyeti milli, egemen ve bağımsız bir devlet olarak batı kaynaklı hukuk ve siyasal müktesebatı esas almıştır. Her ne kadar Türkiye'nin Batı bloğu içerisinde yer almak için Kore'ye asker gönderme kararının meclis onayı alınmaksızın yapılması tamamıyla hukuka ve teamüllere

uygun olmamış ise de bu hamlenin yurttan sulh cihanda sulh ilkesine aykırı olmadığı kabul edilmelidir.

Nitekim Türkiye demokratik devlet bilinci ile bu konuyu önemli bir iç politik meselesi haline getirmemiştir. Bu karar stratejik anlamda Rusya'nın bir uydusu olmaktan ziyade, Batının bir müttefiki olmak gibi bir çıktıyı netice verdiğinden oldukça önemlidir.

Batılı ülkeler tarafından da Rusya'nın Güneydoğu Avrupa'da ve Akdeniz'de kazanımlar elde etmesi ile izlediği yayılcı revizyonist politika ve Orta Doğu ile Kuzey Avrupa üzerinde oluşturduğu tehdit ve riskler Batılı ülkeleri rahatsız etmiş ve Türkiye'nin stratejik önemini tekrar kavranmasına neden olmuştur. Böylece Türkiye Cumhuriyeti 18 Şubat 1952 tarihinde Yunanistan ile birlikte NATO üyesi olmayı başarmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti NATO'ya üye olmadan evvel yurttan sulh dünyada sulh güvenlik mottosuna bağlı, temelinde dengeli ve batı yanlısı bir güvenlik anlayışı benimsemiştir. Türkiye'nin NATO'ya üye olması ile birlikte NATO ülkenin temel güvenlik paradigmasının ana ekseni haline gelmiştir.

Nitekim bu durum zaman ülkenin NATO politikalarına fazlaca angaje olduğu yönünde eleştirilere de neden olmuştur. Ancak Türkiye'nin NATO'ya üye olması temelinde Rusya'nın yayılcı politikasına karşı bir zorunluluk, yurttan sulh cihanda sulh güvenlik mottosunun realize edilebilmesi için ise olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Netice itibarıyla Türkiye'nin NATO'ya üye olmak istemesinin temel nedeni Rusya'nın Türkiye'den toprak talepleri, Boğazlar üzerindeki egemenlik haklarımıza müdahalesi ve İkinci Dünya Savaşı sonrası işgal ettiği İnan'dan çekilmemesidir.

Nitekim bir NATO üyesi olarak Türkiye İsrail devletini tanıyan ilk İslam ülkesi olarak da bölge ülkelerine öncülük etmiştir. Bugün bunun önemini bölgedeki Arap ve diğer devletlerin İsrail ile ilişkilerini değerlendirdiğimizde ne kadar önemli ve cesur adım olduğunu daha iyi anlaşılabilir. Türkiye bir NATO üyesi olarak her zaman NATO'nun diğer üyeleriyle uyumlu, müttefiklerini destekleyen bir tutum sergilemiştir.

Bununla birlikte bir NATO üyesi olarak Türkiye'nin Cezayir'in bağımsızlık mücadelesinde Fransa'yı destekleyen tutumu, doğulu Müslüman devletlerce

eleştirilmiştir. Elbette meseleyi o günkü reel politik ve gerçeklik ışığında okumak gerekir.

Ancak Türkiye'nin bir NATO mensubu olarak sergilediği bu aşırı uyumlu ve hatta NATO ittifakına ve müttefiklerinin çıkarlarına fazlasıyla angaje olmuş kısmen tavizkar sayılabilecek tutumu sonrasında, ulusal güvenlik kapsamında dış politikada itiraz edemez bir konuma gelmesi ve ülke menfaatlerinin gerekliliklerini savunma inisiyatifini kaybetmesine ve başta Kıbrıs meselesi olmak üzere, Ege adaları, karasuları, kıta sahanlığı gibi ulusal güvenlik konularında çaresizlikler yaşamasına sebebiyet vermiştir.

Nitekim bu durum Yunanistan tarafından istismar edilmiştir. Ancak bu dönemin ülkenin çoklu parti sistemine geçiş dönemine denk geldiği dikkate alınır, bazı gerçeklikler daha iyi anlaşılabilir. Bu dönem iç politik kaygılar ve popülizm ile ulusal güvenlik yönetimi arasındaki doğrudan ilişkiyi ortaya koyması bakımından kayda değerdir.

Çünkü bir tarafta iç kamuoyunu memnun etmeye çalışarak iktidarını konsolide etmeye çalışan, bu arada borçlanan bir iktidar bulunmaktadır. Türkiye bu dönemde, ABD'nin ileri karakolu gibi hareket etmekle suçlanmış ve İsrail'i tanıyan ilk Müslüman ülke olması, bağımsızlık mücadelelerinde NATO müttefiki ülkelerin yanında yer alması sebebiyle ağır eleştiriler almıştır. Türkiye'nin bu dönemde bir NATO mensubu olmasına rağmen halen yalnız bir ülke konumunda olduğu söylenebilir.

Türkiye 1959-1960 Zürih ve Londra Anlaşmalarına ek anlaşmalarla yeni kurulan bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti üzerinde garantörlük hakkına sahip olmuştur (Armaoğlu, 1996). Türkiye bu garantörlük statüsü ile Kıbrıs'ın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve anayasal düzeninin muhafazasının korunması anlamında, garantör devlet statüsü kazanmıştır.

Nitekim Türkiye, Kıbrıs Adasında Türk etnisitesine yönelik olarak asayişsizliğin artması ve tedhiş hareketlerinin artarak orunun bir beka sorunu haline gelmesi üzerine, garantör devlet yetkisini kullanmak suretiyle, 1964 tarihinde Kıbrıs Adasına müdahale etmek istemiş ancak hem çıkarma gemilerine sahip olmaması gibi harp, silah, araç ve gereç teknolojisindeki eksikliklerden kaynaklanan askeri kapasitenin yetersiz oluşu, hem de batılı

gelişmiş ülkelerin tehditleri ile karşı karşıya kalması sebebiyle bu niyetinden vazgeçmek zorunda kalmıştır.

Sürecin en önemli sonuçlarından bir tanesi ABD Başkanı Lyndon Johnson 5 Haziran 1964'te Başbakan İsmet İnönü'ye hitaben yazdığı mektuptur. Bahse konu mektup içerdiği ağır ve normal koşullarda sineye çekilemez ifadeleriyle Türkiye'nin ulusal güvenlik algılamasında bir mihenk taşı niteliğindedir. Johnson mektubunda, Türkiye'nin Kıbrıs'a yapmayı planladığı askeri müdahalenin Rusya'nın konuya birinci derecede müdahil olması sonucunu doğurabileceğini ve Rusya'nın bu bahisle müdahalesinde NATO müttefiklerinin Türkiye'yi savunma konusunda gerekli müzakereleri yapamadığından, Türkiye'nin savunulmasının mümkün olamayacağını ifade etmektedir. Johnson mektubunu 1975 yılında Amerika Birleşik Devletleri tarafından Türkiye'ye uygulanan silah ambargosu takip etmiştir.

Oysaki Amerika Birleşik Devletleri daha yakın bir zaman önce, Doğu-Batı mücadelesinde Türkiye'ye son derece büyük bir önem atfetmişti. ABD, Türkiye'nin Batı ittifakının stratejik konumda kritik bir ülkesi olduğunu beyan ederek, 1957 yılında Rusya'nın Türkiye'den toprak talepleri üzerine ortaya çıkan buhran üzerine Türkiye'ye tam destek vermişti. ABD bahse konu kriz münasebetiyle Türkiye'yi savunmak için ülkeye füze rampaları yerleştirmişti. ABD Başkanı açıkça Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki tutumundan vazgeçmemesi halinde, Türkiye'nin olası bir Rus tehdidi altında kalması ve ülkesinin taarruza uğraması halinde NATO'nun Türkiye'ye yardım etmeyeceğini, NATO'nun 4 ve 5. maddelerinin Türkiye için kullanılmayacağını ifade etmiştir. Mektupta ilave olarak ABD yardımıyla temin edilen silah sistemlerinin de mezkûr sebeple yani Kıbrıs'a yönelik olarak kullanılamayacağı açıkça dile getirilmiştir.

Bu mektup Türkiye'nin NATO eksenli güvenlik anlayışını kısmen terk etmesine sebep olmuştur. Türkiye bundan böyle bir taraftan NATO'ya dayanırken diğer taraftan da milli olarak menfaatlerini tahakkuk ettirecek yöntemlerin peşine düşmüştür. Her şeye ve sonrasında ambargoya rağmen 1974 yılında, soydaşlarının namus, can ve mal güvenliğini temin etmek maksadıyla Kıbrıs'a müdahale etmiş, komşu ülkelerle NATO paradigması

dışında ilişkiler geliştirmeye gayret etmiş, ancak fazlaca bir mesafe kat edememiştir.

Türkiye açısından bu döneme ait en önemli husus, olası bir Rusya saldırısı halinde NATO ve ABD'nin NATO mekanizmasını Türkiye lehine çalıştırmak niyetinde olup olmadığı ile ilgili yaşanan tereddüttür. Yaratılan bu algının ülkede komünizmin, Rus yanlısı NATO'yu dışlayan ulusalcı politikaları ve ayrılıkçı bölücü terörist örgütlerin ortaya çıkmasını tetiklediği ve desteklediği ifade edilebilir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan detant dönemiyle birlikte bu döneme ait güvenlik kaygıları nispeten azalmıştır. Bu süreçte, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Birliğine evrilmiş, sonrasında doğu bloğunun çökmesi neticesinde tüm güvenlik dinamikleri ve parametreleri yeniden tanımlanmıştır. Bununla birlikte ülkede temelde Johnson Mektubunun yarattığı psikolojik güvensizlik ortamından tam olarak ikame edilemediği ifade edilebilir. Nitekim bu hal sebebiyle her ne zaman ulusal güvenlik anlamında sıkıntılı bir durum oluşsa, kısmi bir güven bunalımı yaşansa, NATO'dan çıkılması, Avrasya bloğuna yanaşılması ve CSTO üyelik başvurusunda bulunulması gerektiği dillendirilmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği yerine Şengay İşbirliği Teşkilatına üye olunması halinde ekonomik sıkıntıların aşılabacağı iddia edilmektedir.

Türkiye, 12 Eylül 1963'te Ankara Anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılma başvurusunda bulunmuştur. Türkiye kuruluşundan itibaren Soğuk Savaş sona erinceye kadar dış politikada prensip olarak yurttan ve dünyada barışı esas alan, işbirliğine önem veren ve uluslararası hukuka istinat eden dengeli bir ulusal güvenlik politikası sürdürmüştür. Bu dönem Türkiye'nin ulusal güvenlik çabalarının bir taraftan siyasi ve diplomatik, diğer taraftan askeri ve ekonomik dengelerin bir arada düşünülerek denge içinde ve ihtiyatla yürütüldüğü söylenebilir.

5.3. Soğuk Savaş Sonrası

Sovyetler Birliğinin dağılması, perestroika ve glasnost ilanı, moratoryum ilan etmesi üzerine, doğu ve batı bloğu arasındaki güvenlik başta

olmak üzere siyasi, askeri, iktisadi ve sosyo psikolojik keskin ayırım ortadan kalkmış ve böylece pratikte iki kutuplu dünya sona ermiştir.

1990'lerden sonra soğuk savaş sonrası beliren yenedünya düzeninin esaslarının tam olarak oluştuğunu söylemek mümkün değildir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği merkezli doğu bloğunun yıkılması sanıldığı üzere dünyada tam bir güvenli halin oluşmasını sağlamamıştır. Aksine çatışmalar bölgesel ve asimetrik bir şekilde devam etmektedir. Gerçek şu ki, iki kutuplu dünya düzeni sonrası postmodern dünya düzeni çatışmaları bitirmemiş, dünya halklarına övgüye layık bir refah ve özgürlük sunamamıştır. Bu dönemde meydana gelen bölgesel çatışmaların tümü neredeyse imparatorluk bakiyesi topraklarda gerçekleşmektedir.

İki kutuplu dünya sisteminin son ermesi uluslararası ilişkilerde bölgesel güçlerin güvenliğinin tesisi için daha fazla inisiyatif almasını veya sahneye çıkmasını zorunlu kılmıştır. Bu dönemin en önemli aktörleri Rusya Federasyonu'na ilave olarak, Çin, Brezilya, Hindistan, Güney Afrika ve İran'dır. Bölgesel güç olmanın tek ve vazgeçilmez şartı, güvenilir olmak, istikrarlı bir dış politika yürütmek, uluslararası taahhütlere saygılı olmaktır. Dış politikada başarı, bölgesindeki güvenlik ve ekonomi merkezli her konuda kesintisiz olarak masada kalabilmek, planlama, icra ve paylaşım safhasında yer alabilmektir. Bunu başarabilen ülke bölgesel güçtür.

İki kutuplu dünya düzeni sonrası Türkiye ülkeye giren yabancı sıcak paranın da yardımıyla önemli kalkınma hamleleri gerçekleştirmiştir. Ne var ki, Cumhuriyet tarihi boyunca devam eden iktidar ve ülkeye tümünden sahip olma yani mutlak gücü elde etme mücadeleleri nedeniyle ortaya çıkan fırsatlardan tam olarak istifade edilememiştir.

Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra, doğal olarak Türkiye'nin üzerine yapışan tampon ülke görevi ile ılımlı İslam modelinin ortaya çıkardığı sosyolojik ve ekonomik sonuçlar ülkede bir yönelim sorunsalı yaratmıştır. Bu kapsamda, finansal kaynakların kontrolü ve denetimi, yatırımların yönlendirilmesi konusundaki iç ve dış rekabet, ülkenin doğu ve batı ekseninde sert ve acımasız bir çatışma ortamına girmesine ve savrulmalar yaşamasına zemin hazırlamıştır.

Sovyetler Birliđinin dađılması kesinlikle kapitalist dűşüncenin koműnist felsefeye űstűnlűđű nedeniyle gerçekteşmemiştir. Sovyetler Birliđinin bűlűnmesi liberal demokrasilerin Sovyetler Birliđine karşı bir galebesinden ziyade, sosyalist sistemin mekanizmalarının kendini inkâr edencesine dejenere olmasının bir sonucudur. Nihayetinde tűm kapalı sistemler entropiye maruzdur. Sovyetler Birliđi ađa ayak uyduramadıđı, gelişmeler yakalayamadıđı ve kűreselleşmenin etkilerini okuyamadıđı için yıkılmıştır. Bu dűnem, kűreselleşmenin hemen her alanda kendisini gűstermesi, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, insan haklarına űst tonda vurgu, ticaretin bűyűk ۆlçekte uluslararası bir hűviyet kazanması ile karakterize edilmektedir. Bu dűnemin devletlerini başarılı kılan şeffaf ve kurumsallaşmış yűnetimleri, rekabet űstűnlűkleri ve diđer kűresel aktűrlerle geliştirdikleri istikrarlı ve gűvenilir yűnetimlerdir. Kaldı ki kendisini ekonomik olarak toparlayan Rusya Federasyonu, Sovyetler Birliđinin ana mirasçısı olarak, imparatorluk bakiyesi ۆlkeler űzerindeki belirgin etkisini, ekonomik, siyasal ve askeri anlamda halen devam ettirmektedir.

Sovyetler Birliđinin dađılmasıyla birlikte sadece koműnizmin deđil, kapitalizmin yorumlanması da deđiştir. Gűnűműzde koműnizmin ve kapitalizmin belli bir ۆlçű içinde harmanlandıđı, liberal ve sosyalist felsefeye uygun politik pratikler daha fazla rađbet gűrmektedirler. Postmodern dűnya dűzeni, rafine ideolojik saiklerle oluşturulan toptancı, tefrit ve ifrata varan yaklaşımları reddetmektedir. Postmodern dűnya, serbest piyasa ekonomisinde, űretim ve bűlűşűm politikaları konusunda daha fazla bireyi gűzetten, temel hak ve hűrriyetlerinin kullanılmasında kesinlikle liberal, halkların devletin zenginliklerini paylaşması, sosyal hak ve menfaatlerin temini noktasında nispeten sosyalist bir dűnya dűzenini tarif etmektedir. Postmodern paradigmalar toptancı, tarafgir, cepheleşmiş klasik radikal dűnya gűrűşlerini reddetmektedir.

Bu sűrete gelişmiş ۆlkeler ile gelişmemiş ۆlkeler arasındaki fark radikal bir biçimde açılmış, klasik savaşlar yerini; etnik ve bűlgesel çatışmalara bırakmıştır. Bu sűrete; aşırı milliyetçilik ve radikalleşmenin bir etkisi olarak kitlesel gűçler bűyűk ۆlçekli műlteci sorunlarına yol açmıştır. Kitle imha silahlarının temini ve űretimi kolaylaşmış, terűrizmin ۆlke sınırlarını aşarak

uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Bu sürecin en önemli güvenlik risk ve tehditleri; uyuşturucu madde ticareti, insan ve silah kaçakçılığı, epidemik ve endemik yani küresel ve bölgesel özellik gösteren salgın hastalıklardır.

Böylece iki kutuplu düzenin sona ermesiyle klasik tehdit algılamaları yerini asimetrik ve uluslararası tehditlere bırakmıştır. Bu dönemde Türkiye artık NATO'nun klasik bir kanat ve/veya tampon ülkesi değildir. Bir NATO müttefiki olarak Türkiye'nin önemi, jeopolitik ve jeostratejik konumu itibarıyla istikrarını idame ettirmesi, bölge ülkelerine ileri demokrasi ve kalkınmış ekonomisi ile rol model olması ve böylece bölgesel tehdit ve risklerin Batılı devletlere geçişine mâni olması bakımından çok boyutlu bir hüviyet kazanmıştır.

Türkiye yenedünya düzenini ortaya koyan büyük Ortadoğu ve genişletilmiş kuzey Afrika projesi için vazgeçilmez ve kilit bir ülkedir. Türkiye'ye biçilen bu rolün nedeni, Batı Avrupa ülkeleri açısından bölgesinde beliren ve Avrupa'nın ulusal güvenliğini olumsuz olarak etkileyebilecek, uluslararası güvenliği birinci dereceden etkileme kapasitesine sahip tehdit ve risklerin Avrupa coğrafyasına aktarabilecek bir ülke olarak görülmeye başlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu husus belki de Türkiye ve Batı arasındaki ilişkilerin en dinamik boyutudur. Nasıl NATO için esas olan NATO'nun kendisinin güvenliği ise, Avrupa Birliği açısından da esas ve yegâne güvenlik önceliği kendi öz güvenliğinin idamesidir.

Türkiye bu dönemde benimsediği reaktif ve statükocu güvenlik anlayışına uygun olarak, bir taraftan Batı ile işbirliğini artırırken, diğer taraftan da PKK bölücü terör örgütü ile uğraşmak zorunda kalır. Özellikle PKK bölücü terör örgütü ülkede yeniden bölünme, toprak kaybetme psikososyal travmasını canlandırmış, bununla beraber Irak, Suriye, Yunanistan, Ermenistan ile bir türlü barış ve güven ortamının temin edilememesi, ülkede yalnızlık duygusunu pekiştirmiş ve güvenlikçi veya güvenlikleştirme politikalarını rasyonalize etmiştir. Bu anlayış ise kısır bir döngü içerisinde ülkenin yeni güvenlik endişesi sarmallarına girmesine neden olmuştur. Ülkede adeta dört bir tarafı düşmanlarla çevrilmiş bir korku havası hâkim sürmüştü, tüm dış güçlerin elbirliğiyle ülkeyi bölmeyi hedefledikleri travması toplumun kılcallarına kadar sirayet etmiştir.

Birinci Körfez Savaşı sonrasında Irak'ın fiili olarak üç bölgeye ayrılmış olması, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı güneydoğu Anadolu bölgesi ve doğu Anadolu bölgesinin bir kısmının ülkeden koparılarak, ülkenin üniter yapısının bölünmesi konusunda yaşanan travmayı pekiştirmiştir. Bu noktada üç bölgeye ayrılmış Irak'ın kuzeyinde Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgede bağımsız bir Kürt devletinin oluşmasına ve kurulmasına neden olan gelişmelerin ve atılan adımların da etkisi büyüktür. Esasen Kuzey Irak'ta özellikle 1992 yılında Mesut Barzani liderliğinde Irak Kürdistan Özerk Bölgesi olarak bir Federe Devletin ilan edilmesi Kürt halkı için fiili bir durum yaratmıştır.

Türkiye 1990'lı yıllardan sonra sadece yurt içinde değil, komşularıyla ve uluslararası camia ile de büyük güvenlik sınamaları yaşamıştır. Esasında Türkiye'nin dış güçlerin el birliği ve desteği ile bölünmeye çalışılması travmasını destekleyen gelişmeler de pek yabana atılacak cinsten değildir. Kuzey Irak'taki PKK terör örgütü kamplarının varlığı ve anılan kampların harekât üssü ve kışlak olarak kullanılması, Suriye yönetiminin terör örgütüne verdiği açık destek, Ermenistan ve Yunanistan'ın da terör örgütünü ülke ile pazarlıkta bir enstrüman olarak kullanması sıradan gerçekliklerdi. Türkiye'nin doğu illerini Ermenistan, güneydoğu illerini de Kürdistan sınırları içinde gösteren haritalara hemen her zaman rastlamak mümkündür.

Diğer taraftan Türkiye 1990lı yılların başından itibaren; Yunanistan ile Ege Denizinde aidiyeti belli olmayan ada, adacık ve kara parçaları, karasuları, arama ve kurtarma sahası sorumluluğu ve Güney Kıbrıs Rum Devleti eksenli sorunlar; Arap Baharı kapsamında güneydeki Ortadoğu eksenli terör, göç eksenli kemikleşmiş güvenlik sorunları, Orta Asya ve Kafkasya'daki istikrarsızlık ve belirsizliklerin yansımaları; Balkanlar'da Yugoslavya'nın dağılması neticesinde ortaya çıkan ve devam eden etnik ve mezhepsel çatışmalar ve süregelen istikrarsızlık; İran ile yaşanan mezhep ve rejim eksenli teyakkuz durumu gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunların ülke içinde oluşturduğu tahribat ve bölünme/toprak kaybetme korkusu, tüm ulusal güvenlik politikalarının ana çatısını oluşturmuştur.

Yaşanan bu travma ülkede vesayet sorununu da beraberinde getirmiştir. Kopenhag ekolü etkisinde gerçekleşen aşırı güvenlikçi politikalar askeri bürokratin vesayetinin varlığına dair eleştirileri çoğaltmıştır. Bu ise aksi

istikametinde milliyetçi ve muhafazakâr eğilimlerin toplumda daha fazla talep görmesine sebep olmuştur. Ülkenin mütemadiyen bir varoluş ve yok oluş sendromu içerisinde bulunması, ulusal güvenlik politikalarının bir var olma veya yok olma ekseninde ele alınmasına neden olmuştur.

Bu dönemde ülkede bir ara Batının da etkisi ile dışarıda komşularla sıfır sorun ve içeride demokratik çözüm süreci anlayışı içerisinde demokratikleşme ve refah arasında kurulan denklem, refah, demokratikleşme ve güvenlik arasında da tesis edilmeye çalışılmıştır. Ancak bu gayret bir takım iç politik meseleler ve mevcut iktidarın, iktidarını konsolide etme hevesi yüzünden hem istismar edilmiş, fazlasıyla politize edilen bir süreç sonrasında bir netice elde edilememiştir. Tersine süreç sonunda hem tüm komşu ülkelerle ilişkiler çok daha kötüleşmiş ve çatışma arifesine gelinmiş, hem de içeride iç karışıklıklar ve şehir savaşıları vuku bulmuştur. Yaşanan hadiseler Türkiye'nin toptan toplumsal/insani güvenlik anlayışından uzaklaşmasına neden olmuştur.

Türkiye çevresinde beliren ve ülke içi güvenlik dinamiklerini etkileyen mezkûr tehdit algılamaları nedeniyle, Cumhuriyetin kuruluşundan beri benimsediği konvansiyonel güvenlik paradigmasını bu sefer makul olmayan bir şekilde devam ettirmiştir.

Güvenliğin toplum ve insanı merkeze alan, askeri veçhenin yanında başta kaynakların kontrolü, ekonomi, eğitim, sağlık, toplum gibi milli güç unsurlarının birlikte ele alındığı bütüncül bir güvenlik anlayışı içinde ele alınması gereği neticesinde güvenlik algılaması devletleri aşan çok uluslu bir hüviyet kazanmıştır. Özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de gerçekleşen terör saldırısı neticesinde güvenlik algılamasında asimetrik hareket kabiliyeti olan ve eylem ve amaçları itibariyle sınır aşan terör örgütleriyle mücadele öncelikli hale gelmiştir. Nitekim günümüzde Boko Haram ne sadece Nijerya, El-Şaab Somali, El-Nusra ise Suriye için bir terör sorunudur. Bu ve benzeri bilhassa selefi terör örgütü El-Kaide Teör Örgütünün bir bileşeni olarak tüm dünyanın işbirliği ile başa çıkması gereken güvenlik, sosyal ve ekonomik veçheleriyle büyük bir meseledir.

Bu noktada ülkeler güvenliğin tesisi için tehdidin kaynağında tehdit ile mücadele edilmesi gerektiğini savunan bir anlayış benimsemiştir. Güvenlik

ihlallerinin oluşmasından önce, terör örgütlerini daha eyleme geçmeden ve organize olamadan etkisiz hale getirmeyi ve terörün beslendiği toplumları dönüştürmeyi amaçlayan bu anlayış, ABD'nin Afganistan'ı işgali ile vücut bulmuştur. Yine ABD'nin terörist ve/veya terörü destekleyen ülkelere yönelik proaktif eylemi benimseyen tutumları bu kapsamda değerlendirilebilir.

Küresel ölçekte değişen güvenlik paradigmasına paralel olarak, Türkiye'de de güvenlik paradigmasının çerçevesi ve parametreleri değişmiştir. Türkiye'nin yakın coğrafyasıyla, tarihsel ve kültürel geçmiş birikimini merkeze alan bu yaklaşım ile yakın komşularla olmak üzere, Osmanlı Devleti bakiyesi devletlerle barış esaslı ve ikili ve çoklu ilişkileri geliştirmeyi hedefleyen bir politika benimsenmiştir. Elbette bu politikanın benimsenmesinde soğuk savaş sonrası, büyük Ortadoğu ve genişletilmiş kuzey Afrika projesi kapsamında Türkiye'ye tevdi edilen tampon devlet, rol model ılımlı İslam devletini tesis etme görevinin de payı olabilir.

Türkiye bu dönemde bir ara geleneksel "güvenlikçi" paradigmasından uzaklaşan bir güvenlik yaklaşımı benimsemiştir. Türkiye bu dönemde tehditlerle birlikte fırsatları da hesaba katan, komşuları ile ilişkilerinde sorunları tepki veren reaktif bir bakış açısıyla ele almaktan ziyade proaktif bir yaklaşımla önleyici diplomasi ve yumuşak güç unsurlarını kullanmayı öncelikleyen, çok eksenli ve çok boyutlu bir güvenlik paradigması benimsemiştir.

Türkiye zikredilen potansiyeli stratejik zihniyet ve üst kimlik anlayışıyla birleştirerek bölgede ekonomik, askeri ve teknolojik kapasitesini artırmayı hedeflemiştir. Ancak teori bu anlamda pratik ile birleşmemiştir. Türkiye bu süreçte bırakınız krizleri ortaya çıkmadan tespit ve müdahale edebilmeyi, mevcut krizlere dahi yanıt verebilen rasyonel ve güvenilir bir ülke profili ortaya koyamamıştır.

Bilakis bölgede gelişen krizlerde aldığı tavır ve gücüyle orantılı olmayan dinamik ve ancak değişken politikalar sebebiyle ağır eleştiriler almış ve itibar kaybetmiştir. Çünkü Türkiye'nin Osmanlı Devleti rolü oynaması reel-politik ve şartlar bakımından olanaksızdır. Ayrıca Türkiye mevcut yapı ve işleyişiyle

çevresinde düzen kurucu rol oynamayı başaracak öngörü, planlama ve retorik potansiyelinden yoksundur.

Ne yazık ki, bu süreç Türkiye'nin güvenlik yönetimi bağlamında bir savruluş yaşadığı bir süreç haline gelmiştir. Çünkü Türkiye bu dönemde rol model görevini yerine getirmemiş, iç politik ve dış politik arasındaki dengeyi kuramamış, hedeflediği çekim merkezi haline gelememiş, çevre kuşağında barış, özgürlükler, iyi yönetim, istikrar ve modernleşmenin bir adım ileri taşınabilmesine hizmet edememiştir.

Bir yönüyle Türkiye Batının toplumsal ve insani eksenli güvenlik anlayışının çevre ülkelere transferini sağlayamamıştır. Koşullar ne yazık ki, Türkiye'nin güvenliğinin pekiştirilmesi neticesinde bölge ülkeleri ile geliştirmek istediği ve bölgenin demokratik ve insan hakları bağlamında bir üst dereceye getirilmesinin, sorunlara odaklanmak yerine sorunların çözülerek veya ötelenerek, ticaret ve işbirliğinin geliştirilmesini ve ortak kazanımların pekiştirilmesini, işbirliğini artırmayı hedefleyen platformlarının oluşturularak güven ve güven artırıcı eylemlerin geliştirilmesini mümkün kılmamıştır.

Türkiye açısından hedeflenen proaktif ve önleyici barış diplomasisinin gerçekleştirilememiş olmasının en önemli nedeni o dönem yaşanan sık gelgitler ve keskin dönüşler olmuştur. Aynı husus Türkiye'nin yakın dönemde tecrübe ettiği, Kürt politikası ve Kürt açılımı, ileri demokrasi adına yapılan hamleleri, NATO ve Avrupa Birliği ile ilişkileri ve diğer dost, müttefik ve komşu ilişkilerinde de gözlemlenmiştir.

Bu dönemde iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, insan haklarına üst tonda vurgu, ticaretin büyük ölçekte uluslararası bir hüviyet kazanması gibi sonuçlarıyla küreselleşme esasen Avrupalı olmayan devletleri başta ekonomik temelli olmak üzere kültürel ve güvenlik anlamında tehdit etmeye başlamıştır. Bir de enerji kaynaklarının doğrudan kontrolünün sağlanmasını amaç edinen bölgesel müdahalelerle çatışmalı güvenlik ortamı başlamıştır.

Soğuk savaş sonrası güvenlik algılamaları arasında İslam Devletlerinin demokrasi ile imtihanı en önemli güvenlik meselelerinden bir tanesidir. Arap coğrafyasında gerçekleşen hadiseler bakılan perspektife göre; Arap Baharı,

Arapların Demokrasi ile İmtihanı, Arapların Küreselleşme ile İmtihanı, Arap Kışı gibi başlıklar altında dikkate alınmıştır. Ancak netice itibariyle Arap Baharı, özünde iktidara getirdiği İslamcı siyasi partilerin verdiği başarısız sınavlar üzerinden en fazla İslam dininin kendine zarar vermiş ve tüm dünyada islamofobiyi artırmıştır.

6. Sonuç ve Tartışma

Günümüzde güvenlik kavramı kapsam ve boyut anlamında hem genişlemekte hem de derinleşmektedir. Tehdit algılamaları asimetrikleşmekte ve muğlâk hale gelmektedir. Güvenlik yaklaşımlarının ele alınış şekliyle eklektik, interdisipliner, çoğulcu, çok boyutlu yapısı ile kapsamının genişlemekte olduğu ve karmaşıklaştığı ifade edilebilir. Bu yapısıyla yeni güvenlik anlayışı, askeri ve askeri olmayan yöntemler arasında bir denge kuran, siber ve asimetrik tehditleri dikkate alan, kapsamlı yaklaşımları öngören bir hüviyete doğru evirilmektedir.

Yeni güvenlik yaklaşımı, karar verme mekanizmaları itibariyle farklı hareket tarzları üretebilen, samimi ve toplumsal gerçekliği yadsımayan, ayrıştırmayıp bütünleştiren, dinamik ve değişimlere ayak uydurabilen, kapasite ve niyet arasında denge kurabilen, ulusal ve uluslararası işbirliğine yatkın bir anlayışı tasvir etmektedir (Waever; Flockhart, 2014).

Her deneyim sonrasında güvenlik paradigmasına yeni güvenlik parametreleri dâhil olmakta, güvenlik olgusunun konu, kapsam, aktör ve egemen güçler nezdinde algısı evirilmektedir. Bugün güvenlik daha fazla, olgusal ve antropolojik bir kavram haline gelmiştir. Devleti merkeze alan yaklaşımlar terk edilerek, kültür, ekonomik refah, sosyal dokuyu dikkate alan yaklaşımlar benimsenmektedir. Güvenlik algılamaları güvenliğin bütünselliğini merkeze alan, klasik güvenlik yaklaşımlarını ters yüz eden, problemleri ele alış ve çözüm teknikleri bakımından kapsamlı ve disiplinler arası metotlar geliştirebilen/koyabilen karmaşık bir hüviyete bürünmüştür.

Günümüzde güvenlik yaklaşımları, güvenliğin konu, kapsam, boyut, analiz birimi itibariyle çeşitliliği, zenginliği ve kavramsallaştırılmasıyla Thomas Kuhn (1982) ifadesiyle bir "paradigma değişimi" gerçekleşmiştir. Bu Güvenlik kavramındaki bu derinleşme ve genişleme yeni bir güvenlik paradigmasını

ortaya çıkarmaktadır. Yeni Güvenlik paradigması esasen önceki tüm kuramları meta analiz ile bünyesine alan, hiçbirini tümüyle dışlamayan, ancak ağırlık ve öncelikleri ile farklılık gösteren, pragmatik ve dinamik bir güvenlik yaklaşımını izah etmektedir.

Günümüzde güvenlik yaklaşımları bir taraftan post modern olarak kimlik ve güvenlik üzerine yapılan tartışmalara, diğer taraftan askeri bilgi değişimi, askeri ziyaretler ve denetlemeler, doğrulama ve şeffaflığın artırılması gibi liberal bir biçimde güven ve güven artırıcı önlemler üzerine, ayrıca klasik manada da askeri tehditlerin bertaraf edilmesine odaklanan bir hüviyete sahiptir. Bir taraftan devletlerin askeri güçlerinin sınırlandırılmasını ve neticesinde, askeri fonlamanın azaltılarak toplumların refahını azaltmayı amaçlarken, diğer taraftan harp silah araç teknolojilerindeki gelişmeler neticesinde daha öldürücü ve nispi muharebe güçlerini sarsıcı bir hale gelmektedir.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, 11 Eylül olayları, Irak ve Afganistan müdahaleleri, renkli devrimler ve Arap Baharı gibi tecrübeler çok boyutlu bir güvenlik paradigmasıyla karşı karşıya olduğumuzun işaretleridir. Bütün bu gelişmeler, tek eksenli güvenlik yaklaşımlarının dünyadaki mevcut güven, krizlere ve çatışmalara çözüm olmaktan uzak ve yetersiz olduğunu açığa çıkarmıştır. Böylece güvenlik parametreleri devletlerarası güven ve güven artırıcı önlemler yaklaşımından devlet ve devlet dışı faktörleri hesaba katan, diplomasi ve güven ve güven artırıcı önlemlerle birlikte askeri ve yarı askeri tedbirleri de içeren karma bir hüviyete doğru evrilmiştir. Böylece tehdit algılaması daha geniş bir yelpazede değişmiş, hasım devletlerden gelmesi beklenen askeri tehditlere, sosyoekonomik eşitsizlik, etnik ve mezhepsel çatışmalar, sınır aşan organize suçlar gibi sınırları muğlak, asimetrik, yıkıcı ve sarsıcı bir kimlik kazanmıştır.

Bu sebeple güvenlik anlayışı tüm milli güç unsurlarını aynı zamanda dikkate alan ve işbirliğine ihtiyaç gösteren, güvenliğin sadece askeri boyutuyla ilgilenmeyen, çok boyutlu yaklaşımları benimseyen, karar verme ve icra yöntemleriyle süratli yöntemler kullanan, konvansiyonel olanın yanında konvansiyonel olmayan kabiliyetleri de aynı anda kullanabilen bir istikamete doğru ilerlemektedir. Bu anlayış bir yönüyle yumuşak güvenlik (soft security) ve sert güvenlik (hard security) yaklaşımlarının bir harmoni içinde işletilmesini

hedeflemektedir. Bu yüzden güvenliğin askeri boyutunun, güvenliğin insan hakları, ekonomi ve çevre boyutu ile etkileşimi süratle artmaktadır.

Her ne kadar büyük devletlerarasında görünürde sonuçları itibariyle yıkıcı ve açtığı tahribatlar boyutuyla nesiller süren doğrudan sıcak çatışmalar gerçekleşmese bile, bölgesel, etnik ve dinsel içerikli savaşlar devam etmektedir. Bir vekâlet savaşı enstrümanı olarak ayaklanma ve terörizm; sivil ve paramiliter paralı savaşçılarıyla, gelişmiş devletlerin kitlelerin zihinlerini kontrol edecek tarzda algı operasyonları ile birlikte yürüttükleri hibrid savaş kabiliyetlerini sergiledikleri, asimetrik bir tehdit olarak neredeyse tüm devletleri kırsaldan ziyade meskûn mahallerde ve hatta güvenli yuvalarında, günlük yaşam alanlarında tehdit etmektedir.

İletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, küreselleşmenin etkileri ve ülkelerini çıkarlarının sınırlarının çok ötesinden başlaması, insan hakları konusundaki duyarlılığın artması ve medyanın gücü münasebetiyle günümüz muharebeleri her halükârda hibrid harp dinamikleri taşımaktadır. Esasen vekâlet ve veraset savaşları, siber harp, harbin hatlara ve cephelere bağlı kalmadan zihinler üzerinde devam ettiğinin bir ispatıdır. Hibrid harp konvansiyonel, psikolojik harp tekniklerini bir arada kullanarak hedef ülke yönetimlerinin tasarlanması ve özellikle tüketim alışkanlıkları üzerinden halkların algılarının kontrol edilmesidir (Munich Security Conference, 2015). Milli güç unsurlarının tamamı hibrid harbin ilgi ve etki alanında yer alır. Hibrid harbin amacı konvansiyonel harpte olduğu gibi belirli bir araziye ele geçirmek değildir, ülkenin zihin haritasını kontrol ederek kendi çıkarları istikametinde hareket etmesini sağlamaktır. Bu sebeple günümüz harplerinde savaş ve barış durumu arasındaki fark muğlâktır, harpler sadece cephelerde cereyan etmez. Harbin bu özelliği komutanların her seviyede yeterli bir ilmi müktesebata ve üstün bir muhakeme kabiliyetine sahip olmalarını icap ettirir. Çünkü günümüzde muharebeler kameralar eşliğinde canlı olarak icra edilmektedir.

Sınır aşan savaşçı örgütler, orta çağın paralı askerleri ve göçer devletleri misali hedef toprakları istila etmekte, mevcut düzeni alt üst ederek büyük ölçekli göç hareketlerine sebebiyet vererek, sorunun küreselleşmesine neden olmaktadır. Bu tür yapılar, görülmez küresel bir ağ ile dünyanın her yerine konuşlanmış ve dünyanın hemen hemen her yerinde ve herhangi bir zamanda

eylem yapabilecek imkân ve kabiliyete sahip olmuşlardır. Böylece güvenlik ulusal sınırlarını aşarak, çok boyutlu ve kapsamlı, uluslararası işbirliğine ihtiyaç gösteren bir hüviyete sahip olmuştur. Güvenlik parametrelerinde yaşanan bu değişimin etkisiyle dünya, yeniden bir parçalanma ve bütünleşme sürecine girmiştir.

Güvenlik günümüzde hem milli güç unsurlarının tümüyle iki yönlü eklettik bir ilişki içerisinde hacmini genişletirken, diğer taraftan da bölgesel ve uluslararası dinamikleriyle uluslararası bir anlayışbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bir taraftan askeri birliklerin demokratik sistemlerin kontrolü altına girmesi, diğer taraftan da sivil yöneticilerin elde ettikleri sınırsız güç nedeniyle askeri birlikleri kendi siyasi maksatları doğrultusunda kullanma kapasitelerinin artması neticesinde, güvenlik uygulamalarında siyasetin etkisi büyük ölçüde artmıştır.

Artık güvenlik kavramı sadece askeri bir kavram olmaktan ziyade milli güç unsurlarıyla birlikte ele alınması gereken kapsamlı bir kavram haline dönüşmüştür. Bu sebeple günümüzde; güçlü ekonomi, güçlü devlet ve güçlü ordu arasında simbiyotik bir ilişki meydana gelmiştir. Eğitim ve ekonomik kalkınma, inovasyon ve yüksek katma değerli malların üretimi birbirlerinden ayrılmaz denklemler içinde yer almaktadır. Öz yetenek geliştirme farklılık ve üstünlük anlamında bir kuvvet çarpanı olarak tasarımdan, üretime ve strateji geliştirmeden, tüm karar verme sistemlerine kadar ülkelerin temel ağırlık merkezini oluşturmaktadır.

Güvenliğin sivil idarelerin elinde daha fazla iç ve dış politik enstrümanı olarak kullanılmaya başlanması nedeniyle, güvenlik politikalarının uygulanmasında insan hakları, çevre ve ekonomik duyarlılık gibi konuların da artık devletlerin salt iç politikaları olarak sınırlandırılmayacağı görüşünü kabulle, güvenlik politikalarının belirlenmesinde vatandaş/kişi ve güvenlik hizmetinin sağlayıcısı olarak devletin/kamu gücünün sınırlarının belirlenmesi konusunda da sert tartışmalar devam etmektedir (Şengöz, 2020b).

Günümüzde güvenlik; harp ve güvenlik ortamının şekillendirilmesi bağlamında ekonomi, enerji ve su kaynakları ve arzının güvenliği, sınır aşan tehditler kapsamında mültecilerin kontrolü, afetlerle ve bulaşıcı hastalıklarla

mücadele, küçük ve hafif silahlar başta olmak üzere her türlü silahın kayıt dışı ihracatı ve ithalatı, konvansiyonel silahların ve mühimmatların depolanmasında yaşanan yetersizlikler, kitle imha silahları ve nükleer silahların kontrolsüz çoğaltılması, sosyokültürel ve eğitim bağlamında küresel güvenliği tehdit etmesi bağlamında kötü yönetimlerle mücadele tartışmasız güvenlik kavramının içine dâhil olmuştur. Bu nedenle güvenliğin tüm boyutlarıyla bütüncül bir biçimde ele alınması gerekli olmuştur.

Güvenlik yönetimi bilimi ve kavramı, teknolojik gelişmelerden fazlaca etkilenmiştir. Teknolojide yaşanan gelişmelerle paralel olarak güvenlik açıkları da artmaktadır., Bu noktada üç boyutlu yazıcılar marifetiyle silah üretmenin mümkün olması muhtemeldir ki önümüzdeki yılların en önemli güvenlik açıklarından birini teşkil edecektir. Ancak teknolojik gelişmeler sadece silah sistemlerini değil, bütüncül olarak sevk ve idareye esas kıstasları da etkilemektedir.

Teknolojik gelişmeler bir yandan güvenlik maliyetlerinin azaltılmasına ve güvenlik için ayrılan fonların güvenliği ikincil olarak etkileyen alanlara kaydırılmasına imkân vermektedir. Diğer taraftan güvenlik yönetimi için ayrılan fonların düşürülmesi suretiyle, teknoloji ve bilimsel gelişmelerin de etkisi ve katkısı ile daha küçük ve etkin ama öldürücü ve yıkıcı silahlı kuvvet yapıları ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde güvenliğin sağlanmasında Birleşmiş Milletler, NATO, CSTO, Avrupa Güvenlik İş birliği Örgütü ve diğer küresel ve bölgesel güvenlik örgütlenmeler daha fazla inisiyatif alarak kurdukları mekanizmalar marifetiyle güvenliğin sağlanmasına katkı sağlamaktadırlar. Bunun yanında, geçici (ad hoc) yapıda esnek koalisyon güçleri ve saha misyonları ile askeri ve sivil anlamda alınan inisiyatiflerin sayı ve ölçeği de artmaktadır.

Küresel ve bölgesel ölçekte gerçekleşen bu tür girişimlerle devletlerin salt benmerkezci güvenlik politikaları sınırlandırılmaya ve güvenlik endişesi yaşayan devletlerin endişeleri bertaraf edilmeye çalışılmaktadır.

Uluslararası güvenlik sisteminde gerçekleşen veya gerçekleşmesi muhtemel potansiyel çatışma ve çatışmalar, askeri yöntemler dışındaki seçeneklerin kullanımı ile bertaraf edilmeye çalışılmaktadır. Bununla beraber

bölgesel ve küresel çatışmalar sürmekte, her türlü uluslararası işbirliği ve ittifaklara rağmen yöntem değiştirerek devam etmektedir.

Türkiye'nin güvenlik anlayışının, aslında güvenlik anlayışından da ziyade güvenliğe dair reflekslerinin ele alınmasında sadece reel-politik ve normlar yeterli olmaz. Mesele Türkiye olunca konuya daha ziyade ülkenin kendine has bilinçaltı müktesebatını anlamakla başlamak icap eder. Bu nedenle esasen artı ve eksileri ile yerleşik tarihsel ve kültürel bakış açılarının ortaya konması, bütüncül bir bakış açısıyla taraf olmadan Türkiye'nin güvenlik paradigmasına birinci derecede etki eden bilinçaltı müktesebatın kavramlaştırılması veya betimlenmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkar.

Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenlik anlayışına tarihsel arka plan ve mezkûr tarihsel arka plana dair algıların büyük ve önemli bir etkisi vardır. Bu noktada ne yazık ki, objektif olarak artı ve eksileriyle bir analizden ziyade, seçmeci bir yaklaşımla sadece başarıları öncelikleyen bir retorik söz konusudur.

Ne yazık ki, belki tarih çalışmaları için değil ama güvenlik yönetimi alanı çerçevesinde ve cari dış politika ve güvenlik yönetimi bağlamında; dönemin koşulları çerçevesinde, günümüze ışık tutabilecek objektif bir inceleme ve sonuç çıkarmaktan uzak bir anlayışın belli derecede hâkim olduğu söylenebilir. Bahse konu sübjektif ve kısıtlı bakış açısı nedeniyle abartılı refleksif bir güvenlik anlayışından bahsetmek mümkündür.

Mesele nihayetinde sadece kamuoyu nezdinde değil, cari politik anlamında seçmeci bir kültürel, etnik, dini perspektifle ele alınmaktadır. Bu noktada ülke nüfusunun demografik olarak büyük çoğunluğunun Sünni İslam, bir kısmının alevi ve daha az bir kısmının da diğer mezhep ve dinlere sahip olması ve çeşitli etnik unsurları barındırması, tarihsel olarak tam batı ile doğu medeniyeti arasında bulunması nedeniyle birçok fırsat ve bir o kadar da riski beraberinde taşımaktadır.

Ülke 1923 yılında Osmanlı Devleti'nin tasfiye edilmesi neticesinde yeniden kurulmuştur. Bölge ülkelerinin tamamından önce daha 1950 yılında bir üst derece demokrasiye geçerek çok partili parlamenter yapıya geçmiştir. Ülke Birleşmiş Milletlerin kurucu üyesi olmasının yanında NATO'ya mensup

tek Müslüman ülkedir. Burada ülkenin dini ideolojisinden ziyade halkının çoğunluğunun Müslüman olması vurgulanmaktadır.

Ülke Avrupa Birliği ile müzakere süreci devam eden, önemli ticaret yolları ve enerji koridorları üzerinde bulunan bir ülkedir. Ayrıca Ülke, Doğu Medeniyeti ve Batı Medeniyeti arasında siyasal, sosyal ve kültürel varlıkların taşınmasında bir geçiş güzergâhını üzerinde taşır.

Bu sebeple Ülkenin güvenlik yaklaşımını sadece 1923 sonrası Cumhuriyet dönemi paradigması ile ele almak, meselenin indirgemeci ve sığ bir bakış açısıyla ele alınmasına neden olabilir. Mesele keşke bu şekilde ele alınabilseydi, ancak nihayetinde Türkiye Cumhuriyeti Devletini kuran halk Osmanlı Devleti'nin bir tebaasıydı. Doğal olarak cumhuriyeti kuran bu halk ve bürokrasisi beraberinde Osmanlı Devleti'nin son dönem sosyolojik ve bürokratik güvenlik bilinç ve hafızasını yeni kurulan devlete de taşımıştır. Bu sebeple Ülkenin güvenlik paradigmasının anlaşılmasında ve hatta gerekiyorsa yıkılıp yeniden inşa edilmesinde bahse konu bu bilinçaltı ve Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden günümüze taşınan müktesebatın anlaşılması gerekir.

Muhakkak hikâyelerin aslı kadar nasıl öykülendikleri de önemlidir. Filmlerde sırf öyle aktarıldığı için haklı olan polis yerine suçluyu, kovboy filmlerinde ise toprağın asıl sahibi Kızılderililere karşı işgalci Amerikan askerini veya katil kovboyları tutarız çoğu kez. Bu nedenle gerçekler ve algılar her zaman birbiriyle tutarlı olmaz, beyan ve hüküm adalete denk gelmez. Çünkü her beyan bir hüküm ve her hüküm de adaletin bizzat kendisi değildir. Oysaki gerçekte kutup yıldızı gibi her zaman aynı doğrulukla aynı yerdedir, belki ifade şekli değişir. Bunun gibi sosyal meselelerde yargılar da mutlak değildir. Olgular kişilerin salt kendi gerçeklikleri ve arzuları üzerine inşa edilerek açıklanamaz. Ulusal güvenlik tartışmalarında sübjektif, normatif ve pozitif olan arasında yapılacak taraflı bir seçim her şeyden evvel ahlaki bir sorundur. Birilerinin kendilerini tatmin ettiği fantastik bir kurgu hakikat olamaz. Pozitif olan normatif olandan uzaklaştıkça güvenilirliğini kaybeder.

Bilim objektif kıstaslarla var olan olguların açıklanma, var olanın ortaya konulma çabasıdır. Normatif yaklaşım özünde çözümlenme, tahlil ve bütünlemeden oluşan tutarlı bir birlikteliktir. Bunlardan biri eksik kalırsa tarif

değişir, mantıklı ve muntazam bir sonuca ulaşamaz. Ulusal güvenlik tartışmaları tarafgir, tüm meseleleri sadece kendi mahallesinin ön yargılarıyla değerlendiren, kişisel arzu ve heveslerini strateji gibi sunan, doğruluğu kendinden menkul totolojik önermelerin, havalı ama içi boş süslü ve hamasi söylemlerin tuzağına düşürülmemelidir. Zira bir şeyin açıklamasının doğruluğu kendinden menkul başka tezlere dayanması ve kendisinden daha karmaşık bir hale gelmesi tartışma zeminini bulandırır, tartışmaları içinden çıkılmaz, karmaşık bir duruma sokar, Tüm propagandist iddia ve önermeler özünde tartışmaları komplo teorileri ve totolojik faraziyeler tuzağının çukuruna iter.

Sosyal olaylar, bilhassa barış, savaş ve güvenlikle alakalı konular asla akışı açısından kolayca anlaşılabilir bir sıra ile lineer bir düzlemde gerçekleşmez. Dünyadaki haller hiçbir zaman bilgisayar programlarındaki gibi sıfır veya bir değildir. Hiçbir şey mutlak siyah veya beyaz değildir. Güvenlik ortamı doğası gereği karmaşık bir hüviyete, çok bilinmezli bir diferansiyel bir denkleme sahiptir, dairesel bir döngü ile gelişir.

Ulusal güvenliğin aktörleri devletlerin yanında, uluslararası organizasyonlar, klikler, dini ve etnik cemaatler, sivil toplum kuruluşları, küresel ve yerel iş çevreleri gibi çok çeşitlidir (Edwards, 2007). Olaylara neden olan saikler kültürel, dini, tarihi, menfaat vesaire sebeplerle çok fazladır. Bu sebeple gerçekte olayların başlamasına sebep olan saiklerin ve denklem içinde yer alan aktörlerin tamamının anlaşılması çok önemlidir. Önemsiz gibi görünen her ayrıntı olayların açıklanmasında kritik bir öneme sahip olabilir.

Ulusal güvenlik tartışmalarının; her daim bir nesnellik ve tarafsızlıkla yürütülmesi kritik öneme sahiptir. Çünkü ulusal güvenlik tartışmalarının oportünist bir yaklaşımla ulusal güvenliğin kendi bağlamından koparılarak manipülatif değerlendirmelerle iç politik tartışmaların tuzağına itilerek siyaset mekanizması için bir oy devşirme vasıtasına dönüştürülmesinin kendisi esasen başlı başına büyük bir ulusal güvenlik sorunudur. Ulusal güvenlik tartışmalarının bir iç politik enstrümanı olarak ele alınması meselenin sorgulanamaz bir biçimde algılanmak mecburiyetinde kalınmasına ve ortaya koyulan önermelerin asla yanlışlanamaz doğrular olarak kabulü yanılığına neden olabilir. Böyle bir anlayışın yol açtığı sonuçlar telafisi imkânsız zararlara neden olabilir.

Ulusal güvenliğin bu şekilde iç politik malzeme haline getirilmesi bir yönüyle yanlış stratejik tercihlerin hâkim paradigma olarak devşirilmesine neden olmak suretiyle, iç politik çıkarların bağlamından çıkararak "milli mesele" haline getirilmesine yol açar. Bağlamından çıkarılan bu tür güvenlikçi politikalar özünde, bir yıkım projesi, emperyal, hegemonik bir düzenin taşeronu ve vesayetçi bir zihniyetin esiri, tüm farklı ve haklı eleştirileri hainlik ile itham ederek ötekileştiren ve cezalandıran büyük bir akıl tutulmasının sebebidir. Bu nedenle asla ve kat'a ulusal güvenlik, popülist iç politik tartışmaların bir parçası haline getirilmemeli ve saçma sapan, akıl dışı "ulusal güvenlik kaygılarının ve reflekslerinin" devlet aklını hipnoz etmesine müsaade edilmemelidir.

Ulusal güvenlik tartışmalarının oya tahvil edilmesi ve ulusal güvenlik tartışmaları üzerinden iç politik yanlışların maskelenmesi kendisi özünde bir ihanet projesidir. Zira ulusal güvenlik pratiğinin bir iç politik enstrüman olarak popülizmin tuzağına itilmesinin sonuçları bazen çok ağır ve yıkıcı olabilir. Ulusal güvenlik pratiğinin iç siyasete meze yapılması, demokratik kurumları etkisizleştirmek için bir örtü olarak kullanılması, domino taşı etkisiyle ülkenin tüm kaynak ve fırsatlarının akamete uğratılmasına neden olabilir.

Ulusal güvenlik tartışmalarında akılcılık asla kendinden emin olmamayı ve temkinli davranmayı emreder her daim. Ulusal güvenlik tartışmalarında şovenist ve heyecanlı söylemler belki kamuoyu üzerinde bir süreliğine kısmi bir coşku yaratabilir ama etkisi gerçeklerle yüzleşinceye kadar sürer. Uluslararası arenada ancak bir zayıflık göstergesi olarak algılanır. Dayanaksız bir şovenizm ülkeyi yalnızlaştırır, demokrasi ve hukuk düzleminden uzaklaştırır ve kapalı bir devlet haline dönüştürür. Kapalı ülkeler ise ekonomik, diplomatik ve askeri anlamda her daim daha fazla dış müdahale ve operasyonlara karşı hassastırlar.

"Para, Faiz İstihdam" kitabının yazarı ve 1929 Dünya Büyük Ekonomik Buhranı sonrası liberal ekonomik kuramın yani Keynes'çi ekonomik modelin mimarı John Maynard Keynes'e iktisat ile şu tespiti yapar,"mevzu ekonomi ise ve üç ekonomist varsa üç ayrı yaklaşım vardır, eğer bunlardan birisi Keynes ise, o halde en az dört ayrı görüş vardır (Snowdon ve Vane, 2006)." Bilim dünyasında eleştirel bakış ve sürekli gözlemin öncülerinden olan Keynes'in ekonomiye dair bazı görüşlerinin günümüzde kimilerince tartışılmaz doğrular

olarak kabul edilmesi ancak taassup ve bağınazlığın vahametini ortaya koymaktadır. Ulusal güvenlik tartışmalarında yapılan tüm önermeler ve ortaya konulan kuramlar dahi en iyi ihtimalle gerçeğin olsa olsa doğruya yakın bir izdüşümüdür. Ama asla mutlak doğrular değildirler. Her zaman daha doğru bir çözümlenmenin yapılabilmesi mümkündür.

Arthur Shopenhauer'ın ifade ettiği gibi ne yazık ki büyük bir yanlış olarak "her insan kendi görüş alanının sınırlarını, dünyanın sınırları olarak algılar." Nitekim Dostoyevski'ye göre, "Gerçek her şeyin babasıdır ve üstündedir." Ulusal güvenlik yönetimi alanında taraf tutmaksızın, kutsamadan ve peşinen yokluğa mahkûm etmeden yapılan tartışmalar ancak yol gösterici olabilir, gerisi propagandadan ibarettir. Bir insan için en büyük yanlış kendi kendisini kandırmasıysa, bir toplum için de en felaketli hal toplumun kendisinin hep birden kendi yalanlarına inanmasıdır. Bu nedenle mevzu ulusal güvenlik ise, gerçeklikten kopuk, kişilerin kendi bilinçaltı, zihin arka planları veya beklentilerini fantastik bir şekilde gerçek olanla ikame etmeye çalışan, yaklaşımlardan endişe edilmelidir. Ulusal güvenlik tartışmalarında zamana, yere ve konuya göre mutlak ve nesnel değil, ancak izafi bir doğruluk söz konusudur. Husumet veyahut empatik angajmanlar algıları köreltir, idrakı köreltir. Esasen sosyal bilimlerin tüm disiplinlerinde tüm ontolojik süreçler sübjektif olarak insanın kendini ve çevresini anlama ve doğru bir şekilde anlamlandırma kapasitesi ile sınırlıdır.

Ulusal güvenlik tartışmalarında evet ve hayır gibi basit cevaplar ve olayların cereyanında meydana gelen olay sıra cetvelinde lineer bir kesinlik olamaz. Bu sebeple ulusal güvenlik tartışmalarında skolâstik deterministim yaklaşımlar kabul görmez. Skolâstik deterministik yaklaşımlar meselelerin kesin yargılarla, indirgemeci bir yaklaşımla basite alınmasına neden olur. Minimalist yaklaşımlar ulusal güvenliğin veçhelerinin idrakinde mutlaka gerçeklik düzleminden uzaklaşılmasına sebep olur. Belki retorik ile kitleler bir süreliğine bir araya getirilebilir ancak gerçeklerden kopuk ve fantastik bir retorik ile başarı elde edilemez.

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa'nın tüm ikircikli siyasetine rağmen, Mareşal Mustafa Kemal Atatürk'ün hedef koyduğu muasır medeniyet seviyesine ulaşma idealinden vazgeçmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti muasır medeniyet

seviyesine ulaşma hedefinde, eğitim, ticari, sınaî, sosyo-kültürel, iktisadi ve askeri bakımdan büyük hamleler gerçekleştirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, 2. Dünya savaşı sonrasında 1944 yılında tasarlanan Bretton Woods sisteminin kuruluşları İMF ve Dünya Bankasına 1947 yılında üye olarak Batı dünyası ile ekonomik entegrasyonunu pekiştirmiştir. 1952 yılında NATO'ya üye olması ile birlikte 2. Dünya Savaşı sonrası dünya düzeninde yerini tartışmasız olarak Batı saflarında seçmiştir.

Türkiye NATO'ya üye olmasının ardından geçmiş yüzyıla dair bölünme, toprak kaybetme düşüncesinin ortaya çıkardığı bilinçaltı psikososyal travmanın yıkıcı etkisinden biraz olsun kurtulmuştur. Türkiye halen, NATO üyesi ve Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerine arada kesintiler de olsa devam eden bir ülke olarak bölgesinde rol model bir ülkedir. Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı tarafından yüzden fazla ülkede yatırımlar gerçekleştirilmektedir. Binden fazla proje için milyarlarca dolar kaynak aktarılmaktadır. Türkiye; Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Teşkilatı, Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu, Irak'ın Komşuları Platformu gibi uluslararası mekanizmalarda aktif sorumluluk üstlenmektedir.

Türkiye bölgenin temel dinamikleri, kültürel ve sosyal ve ekonomik gerçekliklerini dikkate bir güvenlik anlayışıyla, devletlerarası münasebetlerinde aksiyolojik olarak iyilik, doğruluk, dürüstlük ve barışı esas alan, ilkeli bir güvenlik politikası benimsemiştir.

Dış politika reel-politik gerçekliklerle uyumlu ve tatbik edilebilir olmalıdır. Dış politika sadece güç ve cesaret üzerine bina edilemez.

Dış politika hedeflerine ulaşılabilmesinin olmazsa olmaz şartlarından bir tanesi, ülkenin içeride halkı için emniyet ve refah bir yaşamı garanti altına almasıdır. Eğer içeride halk güvenlik, emniyet ve ekonomik endişeler taşıyorsa, ki bu hassasiyet mutlaka istismar edilir, dışarıda istikrarlı ve güvenilir bir dış politika yürütülebilmesi mümkün olamaz.

Türkiye Avrupa Birliği üyesi ülke olma yolunda, küresel barışa katkı sağlayan, bölgesindeki anlaşmazlıkların çözümü ve güvenliğin artırılması konusunda aktif görev üstlenmeye hazır, çevre ülkelere ileri demokrasi, insan

hakları, ekonomik refah ve gelişen ekonomi anlamında rol model olmayı hedefleyen bir ülkedir. Türkiye NATO ve Avrupa Ekonomik İş birliği Geliştirme teşkilatı üyesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı taraf devleti, Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakereleri yürüten bir ülkedir. Türkiye Batı ile bu derece entegre olmuş, stratejik işbirliklerini geliştirmiş ve halkının çoğunluğu Müslüman olan tek ülkedir. Çünkü Türkiye laik, demokratik, sosyal bir hukuk devletidir.

Türkiye bölgesinde barış ve güvenin sembolüdür. Türkiye “yurtta sulh, cihanda sulh” güvenlik vizyonunun bir gereği olarak her zaman sorunların barışçıl yollarla çözülmesinin güçlü bir taraftarıdır. Çünkü gerilim içinde yaşadıkça her daim sorunları kaşıyan birileri olacaktır. Elbette kaynayan suya asit döken olur. Bunun için hamasi retorikten ziyade, soğukkanlılıkla ve dürüstlikle, nitelikli, bilmesi gerekeni bilebilen, doğru bilgi kümelerinden beslenen, aklı hür, vicdanı hür yönetim kadrolarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Emin ve huzur dolu bir gelecek muhakkak ki vesayet altındaki kalabalıkların prangalarından kurtularak, özgürlüğü hâkim kılarak, ülke içinde ve komşu ülkelerle ve dahi tüm dünya ile mutlak bir barışı tesis etmek ülküsüyle yürek ve cesaretlerini bir araya getirmesi ile mümkün olabilir. Ancak böyle bir millet tasa ve kıvançta ortak olabilir. Ancak böyle bir milletin yönetim kademeleri tarafgirliğin yırtıcı pençesinden kurtulabilir, meseleleri nesnel bir biçimde, zamanşumul geniş bir perspektif ile ele alma becerisi geliştirebilir ve böylece sorunlarını gerçekçi zeminlerde tartışabilir ve varlığıyla dünya barışına katkı sunabilir.

Ulusal güvenliğe dair hususiyetler asla ontolojik olarak yanlışlanamaz toptancı, kolaycı ve totolojik bir yaklaşımla komplo teorilerinin, aslında gizli ajanda sahibi toplum ve siyaset mühendislerinin muhteris, yalancı, sahtekâr ve kirli emellerine hapsedilmemelidir. Gerçeği bilmek kadar seslendirmek, seslendirmek kadar da yaşamak ve örnek olmak gerekir. Çünkü bir toplumda önu kesilemeyen, anarşi, kargaşa hali ile gericilik, komünizm, dini radikalleşme, etnik ayrımcılık ve bölücülük gibi iç tehditler ile asla çözülemeyen dış tehditlerin her daim canlı ve gündemde kalması ancak vesayet sahiplerinin ayrıcalıklı konumuna hizmet eder. Bizatihi bu düşüncenin kendisi bir ulusal güvenlik sorunudur. Bir ülke için en büyük ulusal güvenlik tehdidi, yolsuzluğa

bulaşmış, yozlaşmış, hukuk tanımaz, siyaset mekanizmasını kirleten mafyavari oligarşik yönetimlerdir.

Din ve/veya keskin ideolojiler üzerine inşa edilen medeniyetlerden bir dünya uygarlığı yaratılması yapısal olarak mümkün değildir. Çünkü böyle bir tasavvur kaçınılmaz olarak, din ve ideolojilerin sahip oldukları fraksiyonel farklılıklar, küresel ölçekte diğer din, ideoloji merkezleriyle giriştikleri güç ve egemenlik mücadeleleri dolayısıyla kronik çatışma ve savaflara gebe dir. Bu nedenle medeniyetler elbette dinin insanlık yararına, refahına ve barışına katkıda bulunan argümanlarını benimsemek hakkına sahip olmakla birlikte, insanlığın ortak değer ve kazanımlarını merkeze alan her yaşam modelini kapsayıcı ve kucaklayıcı ortak bir dünya uygarlığı kurulması için çaba sarf etmelidir. Ne var ki, oligarklar çatışmalardan beslenirler, oligarkların düşmanlıklar üzerine yapılandırılmış bir yaşam kurgusu vardır.

Ulusal güvenliğin muhafazası ve idamesi ancak bağınazlıktan uzak, ahlak sahibi ve insanlığın temel değerlerine ve modern kültüre saygılı bireylerin varlığı ve toplumda egemen ses olması yani her koşulda gerçeklerin seslendirilebilmesi ile mümkün olabilir. İnsanı merkeze almayan sosyal çözümler nihayetinde başarısızlığa mahkûmdur. Çünkü tüm antidemokratik rejimler modern kültürden uzak ve bağınaz kitleleri hem besler hem de beslenir. Kurumsal, şeffaf ve hesap verebilir yönetim, açık ve özgür bir toplum ulusal güvenliğin vazgeçilmez bir teminatı ve olmazsa olmazıdır.

KAYNAKÇA

Armaoğlu, Fahir, Prof. Dr. (1996). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Cilt I-II, Genişletilmiş 11. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul.

Atatürk, Mustafa Kemal (1997). Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C. I-2, Ankara.

Balamir, C. B. (2014). *Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme, Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2*, Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar, (der. Tayyar Arı,), Dora Yayınları, Bursa.

Balcı, A. (2015). *Realizm, Uluslararası İlişkilere Giriş-Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, Küre Yayınları, İstanbul.

Baylis, J. (2016). *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press.

Baylis, J (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 69-85.

Birdişli, F. (2017). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik Kavramları-Teori-Uygulama*, Seçkin Yay. A.Ş. Ankara.

Birdişli, Fikret (2016). *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik: Kavram, Teori, Uygulama*, 2. baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Bohman, James and Rehg, William (2017). *Jürgen Habermas*, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.

Booth, Ken (2012), *Dünya Güvenliği Kuramı*, Çağdaş Üngör (Çev.), Küre Yayınları, İstanbul.

Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, *Uluslararası İlişkiler*. 5(18), 134-149.

Buzan, B. (2008). Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi, *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 107-123.

Buzan, Barry (2015). *İnsanlar, Devletler ve Korku: Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem*, 2. baskı, Emre Çıtak (Çev.), Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul.

Ceylan, Şule Şahin, (2006). Francis Fukuyama ve Tarihin Sonu Tezi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 233-252.

Çiçekçi, C. (2014). *Uluslararası Güvenlik Çalışmaları (Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Güvenlik Kuramı)*, Kriter Yayınevi, İstanbul.

Dedeoğlu, B. (2008). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, Yeni Yüzyıl Yayınları, İstanbul.
Dictionary of Military and Associated Terms (2005). *US Department of Defense*.

E. Rothschild, B. Buzan ve L. Hansen (Ed.) (2007), *What is Security*, London: Sage Publications Ltd.

Edwards, C. (2007). *The case for a national security*. Demos Report.

Fukuyama, Francis (1995), *Tarihin Sonu mu?*, Vadi Yayınları, Ankara.

Fukuyama, Francis (1992), *Yeni Dünya Düzeni*, Çev:Kadir Çağlayan, Ağaç Yayınları, İstanbul.

Gurcan, M. (2012). Savaşın Evrimi ve Teorik Yaklaşımlar, *Teoriler Işığında Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, Atilla Sandıklı (editör), Bilgesam Yayınları, İstanbul.

Kennedy, Paul, (1990). *Büyük Güçlerin Yükselişi ve Çöküşü*, Çev. Birtane Kavakçı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1990.

Keohane, R. O., Joseph S. NYE. (1987). Power and Interdependence, *International Organization*, 41(4), 725- 753 Published by: The MIT Press Stable.

Kissinger, Henry (2000). *Diplomasi*, Çev: İbrahim H.Kurt, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Kolasi, K. (2013). *Soğuk Savaş'ın Barışçıl Olarak Sona Ermesi ve Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 68(2), 149 -179. (Erişim Tarihi: 21.08.2019).

Kolasi, K., (2014). Eleştirel Teori ve Güvenlik: Kimin İçin Güvenlik?, *Uluslararası Güvenlik Teorik Değerlendirmeler*, Emre Çıtak ve Osman Şen (der.), Avcılar Plast. San. Tic. Ltd. Şti, Tarcan Matbaası, İstanbul, (Erişim Tarihi: 04.03.2017).

Kuhn, S. Thomas (1982). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*, Çev. Nilüfer Kuyaş, Alan Yayıncılık, İstanbul.

Küçük, M. (2015). *Marksist Teoriler, Uluslararası İlişkilere Giriş-Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, (editörler: Şaban Kardaş, Ali Balcı), Küre Yayınları, İstanbul.

Machievelli, N. (1994). *Prens*, (çev. Nazım Güvenç), Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Mcneill, W. H. (2008). *Dünya Tarihi*, (çev. Alaeddin Şener), İmge Yayınları, İstanbul.

Munich Security Conference (2015). Munich security report collapsing order, reluctant guardians?. (Erişim tarihi 12 Mayıs 2019).

O. Waever; T. Flockhart (Ed.) (2014). Cooperative Security: A New Concept?, DIIS Report:01, Copenhagen: *Danish Institute For International Studies*.

Oral, Sander (2016). *Siyasi Tarih-İlk Çağlardan 1918'e*, İmge Kitpevi Yayınları, İstanbul
Pearson Peacekeeping Center (1999), *Rwanda report*.

Sandıklı, A. ve Emeklier, B. (2012). Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, *Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları*, ss.3: 71, İstanbul.

Sandıklı, A. (2012). *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları*, ss.3: 72, İstanbul.

Takvim-i Vekayi

Snowdon, B. ve Vane, H.R., (2006), *Modern Macroeconomics*, Edward Elgar, Cheltenham.

Şengöz, Murat (2019). *Ulusal Güvenlik Yönetimi Felsefesi: Aksiyolojik Paradigma*, Ankara: Astana Yayınları.

Şengöz, Murat (2020). *National Security Paradigms of Turkey*, Utah/USA: American Academic Press.

Şengöz, Murat (2020). *Political Correctness and Subversion*, Utah/USA: American Academic Press.

Tuna, G. (2003). *Küresel Ekonomik, Ekolojik ve Sosyal Tehditler: Yeni Güvenlik*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Waewer, O. (2008). "Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi", *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 151-178.

Wicks, M. (2009). "Energy Security: A National Challenge in a Changing World", BIS Publications.

Wiggershaus, R. (1995). *The Frankfurt School: Its History, Theories and Political Significance*, çev. Michael Robertson, MIT Press Massachusetts, USA.

Wolfers, A. (1952). "National Security" as an Ambiguous Symbol" *Political Science Quarterly*, 67(4), 481-502.